

ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

1883

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6. — ΔΕΔΕΜ. ΦΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γ. ΚΑΣΣΙΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον τῆς Ἑστίας: Ὁδὸς Ἀγγέλου, 9.

—
1883

ΑΙΤΣΕ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

1881

[ΣΟΜΤΟΣ—ΣΟΜΤΟΣ]

111

ΤΙΜΗ/ΤΙΜΗ—ΣΤΡΑΤΙΜΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀνατροφή, ἐκπαίδευσις.

Διασκεδάζουσι (Πῶς πρέπει νὰ) τὰ παιδιά 74, 87. Σχολεῖα (Τὰ δημοτικά) ἐν ταῖς δόξαισι τῆς Σαχάρας 157.

Ἀρχαιολογικά.

Ἀρχαιολογήματος (Περὶ χριστιανικοῦ τίνος μεσαιωνικοῦ, 221. Βιβλίον (Τὸ) παρ' Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις 266. Μύλων (Ἐφεύρεσις τῶν) 334. Τάφων (Ἡ κοιλάς τῶν) ἐν Θήβαις βασιλέων 254.

Ἱστορικά.

Ἑλληνικοῦ ἔθνους (Μεσαιωνικὸς βίος τοῦ) 177, 321, 337. Χίλια (Τὸ ἔτος) 312, 345.

Βιογραφίαι.

Βάγνερ (Ἡ νεότης τοῦ) 136. Κατσώνης (Αἰμπρός) 65. Κοραῆ (Ἡ νεότης τοῦ) 193.

Γεωργικά, βιομηχανικά, ἐμπορικὰ, δημόσια ἔργα.

Βάμβακος (Ἐργοστάσια) ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις 368. Ἴσθμὸς (Ὁ) τοῦ Παναμᾶ 300. Καφές (Ὁ) 126. Κοχλιῶν (Νόθευσις) 397. Σφαῖραι ἐκ γεωμηλῶν 288. Χάρτου παραγωγή 15.

Γεωγραφία καὶ περιηγήσεις.

Ἀθῆναι 152, 167, 214, 229. Ἀνθρωποφάγοι 127. Ἑλληνικοῦ βασιλείου (Ἐπιφάνεια) 251. Κόγγον (Στάνλεϋ ἀποστολὴ εἰς) 143. Ὀλλανδία (Ἡ) 282, 294. Περιήγησις δι' ἀεροστάτου 144. Σπάρτην (Ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς) 364. Τήνην (Τρεῖς ἡμέραι ἐν) 232, 247, 263, 277.

Ἐπιστημονικά.

Ἀνθρωπος (Ὁ) ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ αὐτοῦ καταστάσει 315. Δαρβινεῖου θεωρίας (Σύντομος ἐξήγησις τῆς) 41, 119. Δύστα. (Ἡ) τοῦ κυνὸς 285.

Ζωολογία.

Αἰλούρου (Καταγωγή τοῦ) 218. Γάτας καὶ ὄρνιθος (Φιλία) 288. Γάτος τυφλὸς 141. Δύνανται νὰ μάθουν καὶ τὰ ζῷα γράμματα; 174. Σκορπίου (Περὶ) 320. Χελιδόνων (Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν) 332.

Ἡθῆ καὶ ἔθιμα.

Ἀπόκρηφ (Αἱ) ἐν Ἀθήναις 121. Γάμος (Ὁ) ἐν Καταφυγίῳ τοῦ Ὀλύμπου 357. Γεῦμα (Ἐν) ἐν Κίνα 350. Γιουνάν (Ἡθῆ τῶν) 160. Ἑορταὶ ἐν τῇ Βυζαντινῇ αἰτῆ 108. Ἑορτὴ (Ἡ) τῶν παιδίων 11. Ζαδρούγα (Ἡ) 236. Ζυθοποτυῶν (Τὸ Βερολίνον) 376, 395. Μάρτις 190. Ὀρχήσεις (Αἱ) τῶν ἀγρίων 269. Παγοδρομοῦν (Τὸ Βερολίνον) 90. Φιλοφρονήσεων (Περὶ) καὶ ἔθιμο-τυπίας 298. Ὠῶν (Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐρυθρῶν) 240.

Κοινωνικά, πολιτειακά, στατιστικὴ.

Γάμοι ἐν Εὐρώπῃ 191. Γερμανῶν (Μετανάστευσις) 143. Ἑγλημάτων (Στατιστικὴ) ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις 271. Ἐκατομμυριοῦχοι ἐν Ἀγγλίᾳ 383. Ἑλληνικοῦ Κράτους (Κυβερνητικὴ Διοίκησις) 78. Ἑλληνισμὸς (Ὁ) ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ 58. (Καπνοῦ κατανάλωσις ἐν Γαλλίᾳ 143. Κυνῶν (Ἐκθεσις) 383. Μαγειρισσῶν (Ἀκαθάρμεια) 63. Μοναὶ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει 95. Μουσεῖον τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων 220. Ὄφεις καὶ ἄγρια ζῷα ἐν Ἰνδία 158. Παρισίων (Πληθυσμὸς) 143. Πειραιῶς (Κίνησις τοῦ λιμένος) 224. Τηλεγραφεῖα (Ἑλληνικά) 103. Ὑπουργεῖα (Ἑλληνικά) 62. Φιλοκίσιον (Τὸ) τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῷων 380. Φυλακαὶ ἐν Ἑλβετίᾳ 399. Ψηφοφορία (Ἡ διὰ σφαιριδίων καθολικὴ μυστικὴ) ἐν Ἀφρικῇ 401.

Ἑγμεινῆ.

Ἄερος καὶ φῶς (Ἐπίδρασις τοῦ) εἰς τὴν ὑγιάν τοῦ ἀνθρώπου 29. Ἀνάπαυσις (Ἡ) καὶ ὁ ὕπνος 59. Ἀναπνοὴ (Ἡ) 272. Γαστριμάργουσι (Πρὸς τοὺς) 16. Γηράσκειν (Τρόπος τοῦ μῆ) 13. Κρέμα (Ἡ) ὡς τονωτικὸν 64. Ἑγμεινῆς (Αἱ ὠφέλεια τῆς) 171.

Οἰκτικὴ οἰκονομία.

Γλυκισμάτων (Συνταγαὶ) 128. Καθαρισμὸς (Τρόπος) περονίων 176. Καφέ (Τρόπος πρὸς παρασκευὴν καλοῦ) 80.

Φιλολογία, ἠθολογία, φιλοσοφία.

Ἀλλήθεται 15, 32, 47, 63, 80, 95, 112, 127, 142, 160, 175, 192, 223, 239, 255, 271, 288, 304, 319, 335, 352, 368, 382, 399, 412. Ἀναμορφωτῆς (Ὁ μέγας) τῶν νεωτέρων χρόνων 26. Ἀστείων (Ἀπὸ ἰταλικῆν) συλλογὴν 206. Γαμβέττα (Ἀναμνήσεις περὶ) 93. Γαμβέττα (Ἡ ἀλήθεια περὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ) 77. Γλάδστονος (Ὁ κατ' ἡμέραν βίος τοῦ) 110. Δημῶδη (Διατὶ δὲν καλλιεργοῦσιν οἱ νέοι Ἑλλῆνες τὴν) ἑλληνικὴν γλῶσσαν; 390. Ἑλληνίδας (Πρὸς τὰς) 202. Ἑθολογία 31. Ζωγράφος (Ὁ) τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μαυροδουνίου 106. Κοραῆ (Γνώμη) περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης 200. Κοραῆ (Μῦθοι) 205. Κοραῆ (Ὁ θάνατος τοῦ) 208. Κοραῆ (Παραγγέλματα) 206. Κοραῆ (Πεντηκονταετηρὶς τοῦ θανάτου τοῦ) 193. Κοραῆ (Συγγράμματα) 208. Κοραῆ (Γιμαὶ ἀποδοθεῖσαι εἰς τὴν μνήμην τοῦ) 208. Κώδης Δανιὴλ 373. Παπατρέχας (Ὁ) 198. Παράσιτοι (Οἱ) τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμαῖ 333. Παρατηρήσεις (Γλωσσικαὶ) 173. Παρισίαι (Αἱ) 252. Πένθος (Τὸ) γυναικὸς χηρευσάσης; 222. Ῥώσσοι (Πῶς ἀποθνήσκουσιν οἱ) 257. Sacher-Masoch (Ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρῆδι τοῦ) 351. Στρατηγῶν (Ἀποφθέγματα ἐπισήμων) 382. Συμβάντα (Περὶεργα) τῆς ἐποχῆς 203. Συμβουλαὶ 112. Φρήμαν (Ὁ Κος) ἐν Ἀμερικῇ 8. Χρόνου (Χρῆσις τοῦ) 303. Ψήφου (Ἡ ἱερότης τῆς) 207.

Δάνειον πνεῦμα.

14, 32, 47, 62, 79, 94, 111, 127, 142, 160, 175,

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΕ'

Συνδρομή ἔτησις Ἐν Ἑλλάδι σφ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ σφ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἐκαστοῦ ἔτους καὶ εἰς ἑτήσια. — Γραφαίον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Ἀγγέλου 2.

2 Ἰανουαρίου 1883

ΕΥΓΕΝΙΑ ΓΡΑΝΔΕ

[Μυθιστορία Ὀνομασίου Βαλζάκ. — Μετάφρ. Ἀγγέλου Βλάχου]

Προεισήγησις τοῦ Μεταφραστοῦ.

Ἡ *Eugenia Grandé*, τὸ κάλλιστον τοῦτο προῖον τοῦ κρατίστου τῶν νεωτέρων μυθιστοριογράφων τῆς Γαλλίας, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ πρῶτον σχεδὸν αὐτοῦ ἔργον, οὗτινος ὁημοσιεύεται ἑλληνικῇ μετάφρασι. Λέγομεν σχεδόν, διότι δὲν ἀγνοοῦμεν, ὅτι ἐκ μὲν τῶν σπουδαιότερων καὶ μάλλον ἐκτεταμένων ἔργων τοῦ Βαλζάκ ἐξεδόθη πρό τινων ἐτῶν ἀπόπειρά τις ἑλληνικῆς μεταφράσεως τῆς *Φυσιολογίας τοῦ Γάμου*, ἐδημοσιεύθησαν δ' ἐπίσης πρό αὐτῆς καὶ τινων μικροτέρων καὶ ἐλαφροτέρων ἔργων αὐτοῦ μεταφράσεις. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἦσαν παιδικὰ πάντως γυμνάσματα τοῦ μεγάλου συγγραφέως, οὐδ' ἀμυδρῶς κἀν ἀναπαριστῶντα τὴν ὄρμιν αὐτοῦ καὶ βαθεῖαν διάνοιαν, οὐδ' ὅπως δῆποτε μεταγλωττίσεως ἄξια τῆς *Φυσιολογίας* δὲ ἡ μετάφρασις ὑπῆρξεν ἀπόπειρα μόνον καὶ ἀπόπειρα εὐτυχῶς ἀτυχῆς. Εὐτυχῶς, λέγομεν, διότι τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ παραδοξοτάτου καὶ πολυμερестаύτου ἀληθοῦς τῶν συγχρόνων Γάλλων πεζογράφων, ἀτόπου ἐπικουροῦ φιλοσοφίας καὶ ἐζητηλένης ἀνηθικότητος ἐξ ἀμβλωμα, οὐδένα ἔχον ἄλλον — ἂν ὑποθεθῇ τινα ἔχον — σκοπόν, ἢ τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς γυναικῆς καὶ τὸν διὰ τόπων κοινῶν καὶ φράσεων τετριμμένον σατυρισμὸν τοῦ συζυγικοῦ βίου, ἐκρίθη πάντοτε ὑπὸ τῆς ὑγινοῦς κριτικῆς καὶ ἀνεκλήτως κατεδικάσθη ὡς συγγραφὴ ἐνδεῆς πάσης οἰκισθῆποτε ἄξιαν, πλὴν τῆς ἐκ τοῦ νυγμοῦ τῶν νοσηρῶν καὶ καχεκτικῶν φιλολογικῶν ὀρέξεων ἀποκόρου κοινοῦ. Οὐθὺλευμα παραδοξολογιῶν ἀσέμνων καὶ κακοήθων, κενὸν μὲν πάντως τὴν οὐσίαν, συνθηματικὸν δὲ καὶ αὐτόχρημα αἰνιγματώδες τὴν μορφήν, οὐδέποτε βεβαίως ἔπρεπε νὰ καταστῇ σκευὸς ἐκλογῆς εἰς χεῖρας Ἑλληνος μεταφραστοῦ, οὐδὲ νὰ προτεθῇ εἰς ψυχαγωγίαν καὶ ἠθικὴν ἀπόλαυσιν ἀναγνωστῶν ἀνεματίστων, ὅποιοι συνήθως ἀποτελοῦσι τὴν πλειονοψηφίαν τῶν ἀναγνωσκόντων ἑλληνικῆς μεταφράσεως γαλλικῶν μυθιστορημάτων. Ἀλλὰ περὶ τούτου μακρὸς ἦθε λεν ἀποθῆ ἐνταῦθα ὁ λόγος. Καθ' ἣν δὲ μάλιστα ἐπέσχάτων ἔλαβε παρ' ἡμῖν τροπὴν ἢ ἐλαφρὰ φι-

λολογία, ἢ τε πρωτότυπος δυστυχῶς καὶ ἡ ἀπὸ ξένης χύτρας, ἐναμίλλως μαυλίζουσα χάριν τοῦ καθ' ἡμέραν κέρματος πᾶσαν ἐτι ἀπομένουσαν ὑγιᾶ τοῦ Ἑλληνος ὄρμην, ἄφρων ἕως καὶ πρεσβυτίων καὶ παραληρῶν, ἂν μὴ σεμνότητος ἀγύρτης, ἤθελεν ὑποληφθῆ ὁ ἐπιχειρῶν νὰ στήσῃ φραγμὸν ἢ νὰ ἐγείρῃ πρόχωμα κατὰ τοῦ καταβαίνοντος ῥεύματος. Ἄς καταβαίνει λοιπὸν τὸ ῥεῦμα ἀπὸ τῆς ἰλύος του συνάγουσιν ἀργύριον οἱ δι' αὐτοῦ ἀρθεύοντες τὴν ἑλληνικὴν χεῖρσον, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ διὰ τὴν ἐπιούσιον αὐτῶν ἄρτον. Ὁ γράφων τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμάς νομίζει ἀνωφελῆ πᾶσαν ἐπὶ τούτῳ λύπην καὶ ἀγρον οἰανθῆποτε δι' αὐτὸ ἀγανάκτησιν ἀρκεῖται δὲ μόνον θεωρῶν ἀπὸ σκοπιᾶς τὰ γινόμενα καὶ χαίρων κἀν ἐνίοτε, δοκίμια βλέπει ἀποτυγχάνοντας τοὺς εὐσυνειδήτους σκαπανεῖς, τοὺς ἐπιχειροῦντας ν' ἀνοίξωσι νέας διώρυγας πρὸς τὴν ὄρμην τοῦ ῥεύματος. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν ἀνωτέρω, ὅτι εὐτυχῶς ὑπῆρξεν ἀτυχῆς ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις τῆς *Φυσιολογίας τοῦ Γάμου*. Ἄν τὸ πωυτότυπον εἴνε δυσνόητον καὶ αἰνιγματώδες, ἡ μετάφρασις εἴνε αὐτόχρημα ἀκατανόητος καὶ ἀποκαλυπτικῆ. Διὰ τοῦτο δὲ οὔτε ἀνεγνώσθη, οὔτε ἐνοήθη, οὔτε ἐβλάψε. Κέρδος καὶ τοῦτο.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα, εἰς ᾧ παρήγαγεν ἡμᾶς, σχεδὸν ἄκοντας, ἡ ῥύμη τοῦ λόγου, ἀναγκαϊότατον εἴνε νὰ σημειωθῇ πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Ἐστίας*, ὅτι τὸ παρεχόμενον αὐτοῖς σήμερον ἐν ἑλληνικῇ μετάφρασι μυθιστόρημα τοῦ μεγάλου συγγραφέως οὐδὲν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον, ἔχει κοινὸν πρὸς τὴν τάξιν ἐκείνην τῶν ἔργων του, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ *Φυσιολογία τοῦ Γάμου*. Ἐφρονήσαν πάντοτε καὶ φρονούμεν ἀδιασείστος καὶ σήμερον ἐτι, ὅτε ἄλλα φαίνεται ὑπαγορευθῶν ὁ κρατῶν συμμῆς, ὅτι οὐδὲν ἦττον ἠθικῆς δολοφονίας διαπαύττει ὁ ἀπὸ σκοποῦ, εἰς ἰδίῳν ἢ ἀλλοτριῶν, δηλητηριάων τὴν ψυχὴν ἢ διαφθείρων τὸ ἦθος τῶν ἀναγνωστῶν αὐτοῦ, τὸ μὲν εἰς τούτων τὴν πρόχειρον ψυχαγωγίαν μισθαρῶν καὶ τὴν ἐπιείκειαν τῆς ἰδίας συνειδήσεως μετὰ τῆς βουλιμίας περιέργων στομάχων ἐταιριζόμενος, τὸ δὲ καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἀπὸ τῆς καρπώσεως τοῦ σκανδάλου πλήρωσιν τοῦ ἰδίου βαλκαντίου δουλεύων. Διὰ τοῦτο δὲ, ἀναγκαῖον νομίσαντες νὰ γνωρίσῃ τέλος τὸ τῶσαῦτα καὶ τοιαῦτα μέχρι τοῦδε γνωρίσαν ἑλληνικὸν κοινὸν καὶ τὸν δια-

192, 223, 238, 255, 270, 287, 304, 319, 334, 352, 368, 382, 398, 412.

Διηγήματα καὶ μυθιστορία.

Ἀμάρτημα (Τὸ) τῆς μητρὸς μου 225, 241. Γρανδέ (Εὐγενία) 1, 17, 33, 49, 67, 81, 97, 113, 129, 145, 161, 186, 209. Διασκέδασις (Ἀκουσία νυκτερινή) 289. Ἱστορία δολοφόνου τυφλοῦ 154. Κωνστάντιος (Ὁ πατήρ) 305, 328, 341, 353, 369, 385, 408. Πτωχοὶ (Οἱ) καὶ ὁ χειμὼν 138. Σημαιοφόρος (Ὁ) 361. Συνέντευξις (Μία) 273. Χρυσομαλλοῦσα (Ἡ) 297.

Ποίησις.

Δημοτικὴ ποίησις 62. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς μου 174. Ἰανουάριος 14. Ἰατρὸν (Ἐπίγραμμα εἰς στρατιωτικόν) 304. Κανόνια 319. Καράδι (Τὸ) τοῦ ποτα-

μοῦ 160. Τραγοῦδια τῆς πατρίδος μου 303. Φεβρουάριος 142. Χελώνη καὶ ἀετὸς 46.

Ποικίλα.

15, 48, 63, 80, 95, 127, 144, 175, 223, 239, 256, 271, 304, 319, 333, 352, 368, 383, 400.

Ἀνέκδοτα.

Ἀδελφ.-Καθῆρ (Ἀνέκδοτα) 398. Βράτλα Π. (Ἀνέκδοτον περὶ τοῦ κ.) 272. Γαμβέττα (Ἀνέκδοτα περὶ) 44. Ἐρρίκου Δ' (Ἐν ἀνέκδοτον) 412. Πάσκβετις (Ἀνέκδοτον περὶ) 48. Σανδῶ (Ἀνέκδοτον περὶ) 335.

Πανομοιότυπα

Κατσώνη (Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Δάμπρου) 65.

σημότατον τῶν συγχρόνων Γάλλων μυθιστοριογράφων, ἐξελέξαμεν πρὸς τοῦτο τὸ κράτιστον τῶν ἔργων αὐτοῦ, οὐ μόνον λόγῳ φιλολογικῆς ἀξίας, ἀλλὰ καὶ λόγῳ κάλλους ἠθικῆς.

Ὅσοι τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν διατελοῦσι πως οἰκεῖοι πρὸς τὴν νεωτέραν γαλλικὴν φιλολογίαν γνωρίζουσι βεβαίως, ὅτι ἡ *Eugénie Grandé* ἀνήκει εἰς τὴν ομάδα ἐκείνην τῶν ἔργων τοῦ Βαλζάκ, ἅτινα ὁ συγγραφεὺς αὐτὸς περιέλαβε, μετὰ τὴν δημοσίευσίν των, ὑπὸ τὸν γενικώτερον τίτλον: *Σκηναὶ τοῦ ἐπαρχιακοῦ βίου*. Γνωρίζουσι δ' ἔτι ἴσως, ὅτι τὰ εἰς τὴν τάξιν ταύτην ὑπαχθέντα μυθιστορήματα ἀφθονοῦσιν, ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα, τῶν εἰς τὸν Βαλζάκ ἰδιαζόντων μεγάλων προτερημάτων, ἐνέχουσι δὲ τοῦναντίον ἐλαχίστην μοῖραν τῶν συνήθων αὐτῷ ἐλλείψεων. Ἡ δὲ παρατηρητικὸς καὶ ἀληθῶς φιλοσοφικὸς βλέμματος μελέτη τοῦ πραγματικοῦ βίου· ἡ ἀκριβὴς ἀπεικόνισις τῶν ἐκ πάσης ἐπόψεως περιεργωτάτων προσωπικῶν αὐτοῦ τύπων, καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν καλλιτεχνικὴ συναρμογὴ τύπων ψυχολογικῶν, αἰωνίων καὶ ἀμεταβλήτων· ἡ ἐπικὴ ἐντέλεια τῶν τοπικῶν περιγραφῶν· ἡ ἀνατομία οὕτως εἰπεῖν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ ἡ παθολογικὴ ἀναγραφή τῶν μυχαιτάτων αὐτῆς παλμῶν· ἡ ἀλήθεια τέλος, οὐχὶ ἡ τῶν ἀπτῶν πραγμάτων φωτογραφικὴ ἀλήθεια τῆς νεοφωτιστοῦ φυσιογραφικῆς σχολῆς, ἀλλ' ἡ αἰωνία, καλλιτεχνικὴ καὶ μόνη ἀληθὴς ἀλήθεια, ἡ πρὸς τὸ βλέμμα τῆς μεγαλοφυΐας ἀναπεπταμένη: τοιαῦτα ἐν προχείρῳ συνόψει τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τῶν δακτύλων ἔργων τοῦ Βαλζάκ, καὶ ἰδίως τῶν *Σκηναῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ βίου*. Ἡ τετεχννημένη καὶ μέγιστος ἀκαταλήπτου πολλὰκις προβαίνουσα παραδοξολογία· ἡ περὶ τὰ δευτερεύοντα καὶ μικρὰ καὶ ἄσχετα μικρολόγος ἐπιμονή· ὁ ἐπικουρεῖος ἐξευτελισμὸς τῶν ἱερωτάτων καὶ τιμιωτάτων ἢ μονομερῆς καὶ σκόπιμος πολλάκις ἐξόγκωσις τῶν ἀσημάντων καὶ υπερτίμησις τῶν χυδαίων· ἡ ἐλλειψίς πολλαχοῦ ἀκριβοῦς καλλιαισθησίας· τὸ ἀκατανόητον δὲ τέλος τῆς φράσεως καὶ τὸ αἰνιγματῶδες καὶ σκοτεινὸν τῆς ἐρμηνείας: τὰ κυριώτατα ταῦτα τῶν ἐλαττωμάτων τῶν ἄλλων ἔργων τοῦ συγγραφέως, καὶ ἰδίως τῶν *Φιλοσοφικῶν* αὐτοῦ *Μελετῶν*, τῶν *Ἠθολογικῶν*, *Ἀναδυτικῶν*, κ.λ. σπανίζουσι μεγάλως ἢ καὶ ἐλλείπουσιν ὅλως ἐν τῶν *Σκηναῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ βίου*, αἵτινες περιέχουσιν ἀναντιβῆχτος καὶ κατὰ τὴν κοινὴν ἠμολογίαν πάντων, τῶν τε Γάλλων καὶ ξένων κριτικῶν, τὰς ἀληθεστάτας καὶ διὰ τοῦτο καλλίστας τῶν εἰκόνων, ὅσας ἔγραψεν ἢ περιφανεῖς γραφίς τοῦ Βαλζάκ.

Ἐκ τῶν εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀναγομένων μυθιστορημάτων τὸ δοκιμώτατον ἀναμφισβητήτως εἶνε ἡ *Eugénie Grandé*. Ταύτης δὲ τὴν μετάφρασιν ἀρχόμεθα σήμερον προσφέροντες εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Ἑστίας*.

Ἄκκιρον καὶ ἄσκοπον κρίνομεν νὰ διατηρήσωμεν ἐνταῦθα λεπτομερέστερον περὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ σεμνοῦ τούτου καλλιτεχνήματος, αἵτινες ἀνέδειξαν αὐτό, καθ' ἡμῶν δολογίαν πάντων τῶν βιογράφων τοῦ συγγραφέως, τὸ κράτιστον καὶ τελειότατον αὐτοῦ ἔργον. Ἀφίεμενοι τὴν περὶ τούτου κρίσιν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, καὶ πεποιθήσιν ἔχοντες ὅτι θέλει αὕτη κυρώσει τὴν ἐτυμηγορίαν τῆς παγκοσμίου κριτικῆς, προσεπαθήσαμεν ν' ἀποδώσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν πιστοτέραν καὶ ἀκέραιον τὴν εἰκόνα τοῦ πρωτοτύπου, κατὰ τε τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν λέξιν καὶ τὸ καθ' ὅλου κάλλος τῆς μορφῆς, οὐδόλως δὲ διστάζομεν νὰ ἠμολογήσωμεν, ἐν πάσῃ ταπεινότητι, ὅτι πολλὴν ἐπὶ τούτῳ κατεβάλομεν κόπον. Μετάφρασις ἔργου οἰουδήποτε τοῦ Βαλζάκ δὲν εἶνε, οὐδὲ δύναται νὰ ᾔη, ἀγώνισμα εἰς τὸ παραχρῆμα. Ὁ μεταφράζων αὐτὸν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν πρέπει νὰ λησμονήσῃ ὅποῦν δρεῖλει σεβασμὸν πρὸς τὸ ἐλάχιστον τῶν νοημάτων τοῦ μεγάλου πεζογράφου, οὐδὲ νὰ ὑπολάβῃ ὅτι δύναται νὰ προσενηθῇ πρὸς τὴν ἀκριβῆ αὐτοῦ φράσιν καὶ τὴν συνεσφιγμένην ἔννοιαν, μεθ' ὅσης συνήθως προσφέρονται αὐτάρκους ἀδιαφορίας οἱ μεταφρασταὶ πρὸς τὰ ἐράσματα μυθολογήματα τοῦ Δουμᾶ καὶ τὰς τερατολογίας τοῦ Πονσὸν Δὲ Τερσίλ. Ἡγωνισθῆμεν πάσῃ δυνάμει, ὅπως ἀποφύγωμεν καὶ τοὺς δύο τούτους σκοπέλους. Ἐλπίζομεν δὲ, ὅτι κατορθώσωμεν ὅ,τι ἐπέτρεπεν ἡ ἀκατάσκευος ἔτι μορφή τῆς ἡμετέρας γλώσσης.

Ἀπαντᾷ τις ἐνίοτε πόλεις ἐπαρχιακάς, ὧν ἡ θεὰ ἐμπνέει τοιαύτην μελαγχολίαν, οἷαν προξενοῦσι τὰ σκυθρωπώτατα μοναστήρια, αἱ ἀμαυρότατα χέρσοι καὶ τὰ κατηφέστατα τῶν ἐρειπίων. Ἐγκλείουσιν ἴσως αἱ οἰκίαι αὐταὶ καὶ τῶν μοναστηρίων τὴν σιγὴν καὶ τῶν χέρσων τὴν ἀχρηστότητα καὶ τὰ ὄστα τῶν ἐρειπίων. Τοσούτῳ δ' εἶνε ἥρεμος ἐν αὐταῖς ἡ ζωὴ καὶ ἡ κίνησις, ὥστε ξένος τις ἢ τὰς ὑπελάμβανεν ἀκατοικήτους, ἂν αἴφνης δὲν συνήντα τὸ ψυχρὸν καὶ ἐσβεσμένον βλέμμα ἀνθρώπου αἰνιήτου, οὐτινος ἢ μοναστικῆς σχεδὸν μορφῆς ὑπερκύπτει τοῦ στηθαίου τῆς θυρίδος, ὡς ἀκουσθῆ ἀγνώστου βήματος κρότος. Τὸν μελαγχολικὸν τοῦτον τύπον φέρει ἡ φυσιογνωμία οἰκίας κειμένης ἐν Σωμύρη, κατὰ τὸ ἄκρον ὄδου δρεινῆς, ἀγούσης εἰς τὸ φρούριον διὰ τοῦ ἄνω μέρους τῆς πόλεως. Ἡ λειψανδρούσα σήμερον ὁδὸς αὕτη, θερμὴ τὸ θέρος καὶ ψυχρὰ τὸν χειμῶνα, πολλαχοῦ δὲ σκοτεινὴ, ἔχει ἀξιοπαρατήρητον τὴν ἡχρότητα τοῦ πενιχροῦ τῆς χαλικώδους λιθοστρώτου, ξηροῦ πάντοτε καὶ καθαροῦ, τὴν στενότητα τῆς ἐλικοειδοῦς αὐτῆς τρίβου, καὶ τὴν εἰρήνην τῶν οἰκιῶν τῆς, αἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν παλαιὰν πόλιν καὶ δεσπόζονται ὑπὸ τῶν ὄχυρωμάτων τῆς. Οἰκοδομαὶ προαιώνιοι μένουσιν ἔτι ἐν αὐτῇ στερεαὶ καὶ ὀρθαί, καὶ τοῖ

ἐκ ξύλου κατεσκευασμένοι, ἢ δὲ ποικίλη των ὄψεως ἀποτελεῖ τὴν πρωτοτυπίαν ἐκείνην, ἥτις καθίστα τὸ μέρος αὐτὸ τῆς Σωμύρης ἄξιον τῆς μελέτης τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τῶν ἀρχαιοφίλων. Δύσκολον εἶνε νὰ παρέλθῃ τις πρὸ τῶν οἰκιῶν τούτων, χωρὶς νὰ θαυμάσῃ τὰς ὑπὲρ τὸν ἰσόγειον ὄροπον πολλῶν ἐξ αὐτῶν ἐκτεινομένων, ἐν εἴδει μελανοῦ ἀναγλύφου, χονδρὰς διπλοσπινίδας, ὧν τὰ ἄκρα εἰσὶ πολλαχοῦ γεγλυμμένα εἰς σχῆμα μορφῶν παραδόξων. Πολλαχοῦ μὲν δοκοὶ διαγώνιοι, διὰ σχιστολήθων ἐπεστρωμένοι, διαγράφουσι γραμμὰς κυανᾶς ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν τοίχων οἰκίας ἀποληγούσης εἰς ὄροφον ξυλόδετον, ἣν κατέκαμψεν ὁ χρόνος, καὶ ἥς τὰ σπληνῶτα πέταυρα ἐβρίσκωνεν ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἥλιος. Ἀλλαχοῦ δὲ φαίνονται στηθαῖα παραθύρων μελανὰ καὶ ἀποτετριμμένα, ὧν ἀμυδρῶς διακρίνονται αἱ λεπτομεεῖς γλυφαί, καὶ ἅτινα φαίνονται μὲν βαστάζοντα τὰς φαιάς ἀργιλλοπλάστους γάστρας, ὅπου ἀνήουσι τὰ καρυόφυλλα καὶ αἱ ῥοδαὶ πτωχῆς τινος ἐργάτιδος. Περιστέρω ἀπαντᾷ τις θύρας κατηλωμένους διὰ γόμφων κολοσσιαίων, ὅπου τὸ πνεῦμα τῶν προγόνων ἡμῶν ἐχάραξεν οἰκιακὰ ἱερογλυφικὰ σημεῖα, ἀκατάληπτα πλέον. Ἐκεῖ μὲν διαμαρτυρούμενός τις ἐσφράγισεν δι' αὐτῶν τὴν πίστιν του, ἐδῶ δὲ στασιώτης ἄλλος κατηράσθη Ἐβρῆικον τὸν Δ', καὶ ἄλλαχοῦ μέτριός τις ἀστὸς ἐχάραξε τὰ ἐμβλήματα τῆς μικροπολιτικῆς του εὐγενείας καὶ ἀπεμνημόνευσε τὴν δόξαν τῆς λησμονηθείσης δημοτικῆς ἀρχοντείας του. Ἐπ' αὐτῶν ἀναγιγνώσκεται ὀλόκληρος τῆς Γαλλίας ἡ ἱστορία. Ἐγγὺς τῆς εἰτοιμορρόπου οἰκίας, ὧν αἱ χονδρόκτιστοι πλευραὶ διατυποῦσιν ἔτι τὴν μνήμην τῆς ἀδεξίου ρυκάνης χονδρῶς τινος ἐργάτου, ἐγείρεται τὸ μέγαρον εὐπατρίδου, φέρον ἔτι ἐπὶ τῆς ἀψίδος τῆς λιθίνης του πύλης ἔχνη τινὰ τοῦ οἰκοσῆμου του, θραυσθέντος ὑπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπαναστάσεων, αἵτινες συνετάραξαν τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ 1789. Τὰ ἐμπορικὰ ἰσόγεια τῆς ὁδοῦ ταύτης οὔτε μικροπωλεῖα εἶνε οὔτε μεγάλα καταστήματα, φέρουσι δὲ τὸν τύπον τοῦ μεσαιωνικοῦ ἐργαστηρίου (*ouvrouère*) καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀφελῆ ἀπλότητα. Αἱ ταπειναὶ αὐταὶ αἵθουσαι, αἵτινες οὔτε προθέτην ἔχουσιν, οὔτε δειγματοδόχην οὔτε ὑλοπράγματα, εἰσὶ βαθεῖαι, σκοτειναὶ καὶ γυμναὶ παντὸς οἰουδήποτε ἐσωτερικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ κοσμηματος. Ἡ θύρα των ἀνοίγεται κατὰ δύο ἐπ' ἀλληλα σιδηρόγομφα τεμάχια, ὧν τὸ μὲν ὑπέρτερον ἀναδιπλοῦται ἐσωτερικῶς, τὸ δὲ κατώτερον, φέρον κώδωνα ἐλαστικῶν, ἀνοίγει ἀκαταπαύστως. Ὁ ἀὴρ καὶ τὸ φῶς εἰσδύουσιν εἰς τὸ ὑγρὸν ἐκεῖνο ἄντρον ἢ διὰ τοῦ ἄνω μέρους τῆς θύρας, ἢ διὰ τοῦ διαστήματος, ὅπερ χαίνει μεταξὺ τοῦ θόλου, τοῦ σανιδώματος τῆς ὄροφης καὶ μικροῦ ἰσαγκῶνου τοίχου, ὅπου ἐγγιγλυμοῦνται στερῶν παραθυρόφυλλα, ἀφαιρούμενα τὴν προῖαν, τιθέμενα πάλιν τὸ ἐσπέρας, καὶ συγχρατούμενα

διὰ γομφωτικῶν σιδηρῶν βάρδων. Ὁ τοῖχος οὗτος χρησιμεύει εἰς ἐκθεσίν των ἐμπορευμάτων, οὐδεμία δ' ἐκεῖ χωρεῖ ἀγορτία. Τὰ δείγματα εἶνε, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ἐμπορείας, δύο τρεῖς καδίσκοι πλήρεις ἄλατος ἢ τεμαχίων ἀντακίου, δέματά τινα ὀθόνης δι' ἰστία, σχοινία, ἐλάσματα ὀρειχάλκου κρεμάμενα ἀπὸ τῶν δοκῶν τῆς ὄροφης, στεφάναι τεταγμένα παρὰ τοὺς τοίχους ἢ τεμάχια τινα ἐρέας ἐπὶ σανιδώτου γεισιώματος. Εὐθὺς ὡς εἰσέλθετε, κόρη καθάριος καὶ σφιγγῶσα, πορφυροῦς ἔχουσα τοὺς βραχίονας καὶ λευκὸν μαυδῆλιον περὶ τὸν τράχηλον, ἀφίνει τὸ πλέξιμόν της καὶ καλεῖ τὸν πατέρα της ἢ τὴν μητέρα της, οἵτινες προσερχόμενοι σὰς πωλοῦσι ψυχρῶς, φιλοφρόνως ἢ ὑπερηφάνως — ἕκαστος κατὰ τὸν χαρακτῆρά του — ὅ, τι θέλετε, εἴτε δέκα λεπτῶν πρᾶγμα εἴτε εἴκοσι χιλιάδων φράγκων ἐμπορεύματα. Ὁ ἀπαντήσατε ξυλέμπορον καθήμενον πρὸ τῆς θύρας του καὶ περιστρέφοντα νοχελῶς τοὺς ἀντίχειρας, ἐνῶ λαλεῖ μετὰ τοῦ γείτονός του. Οὐδὲν ἄλλο φαίνεται ἔχων ἢ πενιχρὰς τινὰς σανίδας πρὸς ἀπόθεσιν φιαλῶν καὶ ὀλίγας δέσμας πεταύρων· ἀλλ' ἡ ἐπὶ τοῦ λιμένος ξυλαποθήκη του προμηθεύει πάντας τοὺς βυτοποιοὺς τῆς Ἀνδεγαυίας. Γνωρίζει, μέχρι σανίδος, εἰς πόσων πίθων κατασκευὴν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ, ἂν γείνη καλὴ συγκομιδὴ. Μία ἡμέρα ἡλίου τὸν πλουτίζει, καὶ μία βροχὴ τὸν καταστρέφει. Τὰ βικία δύναται αἴφνης ἐν μιᾷ μόνῃ πρωτῇ, νὰ υπερτιμηθῶσι μέχρις ἑνδεκα φράγκων, ἢ νὰ ὑποτιμηθῶσι μέχρις ἑξ λεβρῶν. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ὡς καὶ καθ' ὅλην τὴν Τουρανίαν, αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ περιπέτεια δεσπόζουσι τοῦ ἐμπορικοῦ βίου. Ἀμπελοργοί, κτηματῆται, ξυλέμποροι, βυτοποιοί, πανδοχεῖς, ναυτικοί, πάντες ἐνεδρεύουσι μίαν ἡλίου ἀκτῖνα· τρέμουσι τὴν ἐσπέραν, κατακλιόμενοι, μὴ ἀκούσασιν τὴν ἐπαύριον προῖαν, ὅτι ἐγένετο τὴν νύκτα παγετός· φοβοῦνται τὴν βροχὴν, τὸν ἄνεμον, τὴν ξηρασίαν, καὶ θέλουσιν ὕδωρ, θέρμην καὶ σύννεφα, κατὰ τὰς ὁρέξεις των. Διαρκῆς τελεῖται παρ' αὐτοῖς ὁ ἀγὼν μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ ἐπιγείων συμφερόντων, τὸ δὲ βαρόμετρον ἱλαρῶναι σήμερον καὶ καθιστᾷ σκυθρωπὰς τὴν ἐπαύριον τὰς μορφὰς των. Ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς μεγάλης ὁδοῦ τῆς Σωμύρης αἱ λέξεις: *Χρυσὸς καιρὸς!* ἀναλύονται ἀριθμητικῶς ἀπὸ θύρας εἰς θύραν καὶ ἀποκρίνεται ἕκαστος εἰς τὸν γείτονά του: *βρέχει λουδοβίκεια*, γνωρίζων τί φέρει εἰς αὐτὸν εὐκαιρὸς βροχὴ ἢ εὖνους ἀκτῖς ἡλίου. Ἐν ὄρα θέρους ἀδύνατον εἶνε τὸ Σάββατον περὶ τὴν μεσημβρίαν ν' ἀγοράσῃ τις ἔστω καὶ ἐνὸς λεπτοῦ πρᾶγμα παρὰ τῶν ἀπλοικῶν αὐτῶν ἐμπορῶν. Ἐκαστος ἔχει τὴν ἄμπελόν του, τὸν μικρὸν του ἀγρὸν, καὶ μεταβαίνει ἐπὶ δύο ἡμέρας εἰς τὴν ἐξοχὴν. Ἐπειδὴ δὲ πάντα παρ' αὐτοῖς εἶν' ἐκ τῶν προτέρων γνωστά, καὶ ἡ ἀγορὰ καὶ ἡ πώλησις καὶ τὸ κέρδος, οἱ ἐμποροὶ τῆς μικρᾶς πόλεως ἔχουσι συνήθως δέκα ἐκ

των δώδεκα διαθεσίμους ώρας, ας δύνανται να σπαταλώσιν εις παρατηρήσεις και σχόλια και διαρκή κατασκοπείαν. Η οικοδόσποινα δεν αγοράζει περδικα, χωρίς οι γείτονες να ερωτήσωσι τὸν σύζυγόν της, ἂν ἦτο καλῶς ἐψημένη. Η νεαρά κόρη δὲν προκύπτει τοῦ παραθύρου, χωρίς να παρατηρηθῆ παρὰ παντός ἀέρου δούλου. Αἱ συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων εἶνε περίοπτοι και ἀναπεπταμένοι, ὡς εἶν' ἐπίσης και αἱ μαῦραι, σιωπηλαὶ και ἄδυτοι κατοικίαι των. Ὁ βίος εἶνε πάντοτε σχεδὸν ὑπαίθριος· πᾶσα οἰκογένεια κἀθηται παρὰ τὴν θύραν της, ἐκεῖ προγευματίζει, ἐκεῖ ἀριστεῖ, ἐκεῖ φιλονεικεῖ. Οὐδεὶς παρέσχεται τὴν δόδον, χωρίς να καταστῆ τὸ ἀντικείμενον της γενικῆς περιεργείας και μελέτης· διὰ τοῦτο δὲ τὸ πάλαι, ὁσάκις ξένους τις ἐπεδήμει εἰς πόλιν ἐπαρχιακὴν, δυσκόπετο ἀπὸ θύρας εἰς θύραν. Πολλὰ ἐκ τούτου περιστάθησαν ἀστειὰ διηγήματα, ἐκ τούτου δὲ και τὸ ἐπίθετον *μίμος*, ὑπερ ἐδόθη εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀγγερίας, ὀνομαστοὺς διὰ τὰ ἀστειὰ των σκώματα.

Τὰ παλαιὰ μέγαρά της ἀρχαίας πόλεως κείνται ἀνω τῆς ὁδοῦ ταύτης, ἦν κατῶκουν ποτὲ οἱ εὐπατρίδαι της χώρας. Η πλήρης δὲ μελαγχολίας οἰκία, ὅπου ἐτελέσθησαν αἱ περιπέτειαι της προκειμένης ἱστορίας, ἦτο ἀκριβῶς ἐν τῶν οἰκημάτων τούτων, σεβασμίαν λειψάνων αἰῶνος ἄλλου, καθ' ὃν και πῶγμάτα και πρόσωπα εἶχον τὸν χαρακτῆρα ἐκείνου της ἀπλότητος, ὃν ἀποβάλλουσι καθ' ἑκάστην τὰ γαλλικὰ ἤθη. Ἀποῦ τις παρακολουθήσῃ τοὺς ἐλιγμούς της γραφικῆς ἐκείνης ὁδοῦ, ἥς ἡ ἐλαχίστη μὲν καμπὴ ἐγεῖραι ἀναμνήσεις, ἡ γενικὴ δ' ἐντύπωσις προξενεῖ ἀνεξήγητόν τινα και ἀνεπίγνωστον βέβηρον, παρατηρεῖ κοιλότητά τινα ἰκανῶς σκοτεινὴν, ἥς τὸ κέντρον κρύπτει τὴν θύραν της οἰκίας τοῦ κυρίου Γρανδέ. *La maison à monsieur Grandet* ἐκάλουν αὐτὴν οἱ συμπολιταὶ του, ἀδύνατον δὲ εἶνε να ἐννοηθῆ ἡ βαρύτης της ἐπαρχιωτικῆς ταύτης ἐκφράσεως, ἂν δὲν προσηθῆ μικρὰ τις τοῦ οἰκοδεσπότη βιογραφία.

Ὁ κύριος Γρανδέ ἀπήλαυεν ἐν Σωμύρη ὑπολήψεως, ἥς τὰ αἴτια και τ' ἀποτελέσματα δὲν θέλουσιν ἐντελῶς ἐννοήσῃ ὅσοι δὲν ἐξῆσαν, ὀλίγον ἢ πολὺ, ἐν ἐπαρχίᾳ. Καλούμενος ὑπὸ πολλῶν ἐτι *γέρον Γρανδέ*, — ἀλλὰ τῶν γερόντων τούτων ὁ ἀριθμὸς ἠλαττοῦτο ἐπαισιητικῶς — ἦτο ἐν ἔτει 1789 εὐπόρος βυτοποῖός, γνωρίζων ἀνάγνωσιν, γραφὴν και ἀριθμησιν. Ὅτε ἡ Γαλλικὴ δημοκρατία ἐξεποίησε τὰ ἐν Σωμύρῃ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, ὁ βυτοποῖός, τεσσαρακοντούτης τότε, εἶχε πρὸ μικροῦ νυμφευθῆ τὴν θυγατέρα πλουσίου σανιδεμπορίου. Φέρων δύο χιλιάδας λουδοβικεῖων — προῖόν της προικὸς του και της ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας — μετέβη εἰς τὴν πρωτεύουσαν της νέας ἐπαρχίας, ὅπου, ἀντὶ διακοσίων διπλῶν λουδοβικεῖων, δοθέντων παρὰ τοῦ πενθεροῦ του

εἰς τὸν ἐφορευόντα της πωλήσεως τῶν ἐθνικῶν κτημάτων ἀδυσώπητον δημοκράτην, ἀπέκτησε δὲ ἐν κομμάτι ψαμί, ὡς λέγει ὁ λαὸς, νομίμως, ἂν μὴ θεμιτῶς, τὰς ὠριοτάτας της ἐπαρχίας ἀμπέλους, γκαριὸν τι μοναστήριον και τινὰς ἐπαύλους. Οἱ κάτοικοι της Σωμύρης δὲν ἦσαν ἄκροοὶ ἐπαναστατικοί· ὁ δὲ γέρον Γρανδέ ἐπισηρῆθη ὡς ἄνθρωπος τολμηρὸς, δημοκρατικὸς και φιλόπατρις, ὡς πνεύρα ἀσπαζόμενον τὰς νέας ἰδέας, ἐνῶ ὁ βυτοποῖός οὐδὲν ἄλλο ἠσπάζετο ἢ τὰς ἀμπέλους. Ἐξελέχθη μέλος της διοικητικῆς ἐπιτροπῆς της Σωμύρης, ἡ δὲ εἰρηνικὴ του ἐπίδρασις ἐξεδηλώθη πολιτικῶς τε και ἐμπορικῶς. Πολιτικῶς μὲν παρέσχε τὴν προστασίαν του εἰς τοὺς εὐγενεῖς και παρεκώλυσε πάσῃ δυνάμει τὴν πώλησιν τῶν κτημάτων τῶν μεταναστῶν· ἐμπρικῶς δὲ, ἐγορήγησεν εἰς τὸν δημοκρατικὸν στρατὸν μίαν ἢ δύο χιλιάδας πίθων οἴνου λευκοῦ, και ἔλαθεν ἀντὶ τιμήματος θαυμασίους λευμῶνας, ἐξαρτωμένους ἀπὸ μοναστηρίου γυναικῶν, ὅπερ ἐπωλήθη τελευταῖον. Ἐπὶ της Ὑπατείας ὁ ἀγαθὸς Γρανδέ, δῆμαρχος γενόμενος, διώκησε σοφῶς και ἐτρόχησεν ἐτι σοφώτερον· ἐπὶ αὐτοκρατορίας δὲ ἐγένετο Κύριος Γρανδέ. Ἄλλ' ὁ Ναπολεὼν, ὅστις δὲν ἠγάπα τοὺς δημοκρατικούς, ἔπαυσε τὸν κ. Γρανδέ, ὅστις εἶχε φορέσει, ὡς ἐλέγετο, τὸν ἐρυθρὸν σκουφόν, και ἀντικατέστησεν αὐτὸν διὰ μεγαλοκτήμονος ἡμιεγενούς και μέλλοντος βαρώνου. Ὁ κύριος Γρανδέ κατέλιπεν ἀλύπως τὸ δημοτικὸν ἀξίωμα και τὰς τιμὰς του. Εἶχε κατασκευάσει, δῆμαρχος ὢν και πρὸς τὸ συμφέρον της πόλεως, ὠραίας ὁδοὺς ἀγούσας εἰς τὰ κτήματά του. Η οἰκία του και αἱ λοιπαὶ αὐτοῦ κτήσεις εὐνοικῶς ἀπογεγραμμένοι, ἐπλήρωσον φούρους μετρούς· ἀπὸ της βαθμολογήσεως δὲ τῶν δικηφόρων ἀγροτικῶν του κτημάτων, αἱ ἀμπελοὶ του εἶχον καταστῆ, χάρις εἰς τὴν διαρκὴ αὐτοῦ μέριμναν, αἱ πρῶται και κάλλιστα της χώρας. Ἐδικαιοῦτο πλέον κάλλιστα να ζητήσῃ τὸ παράσημον τοῦ λεγεῶνος της τιμῆς. Ἐγένετο δὲ και τοῦτο ἐν ἔτει 1806. Ὁ κύριος Γρανδέ εἶχεν ἡλικίαν πενήτηκοντα ἐπτὰ ἐτῶν, ἡ δὲ σύζυγός του τριάκοντα και ἐξ. Κόρη μονογενῆς, καρπὸς τῶν νομίμων αὐτῶν ἐρώτων, ἦγε τότε ἡλικίαν δέκα ἐτῶν. Ὁ Κύριος Γρανδέ, ὃν ἡ θεῖα Πρόνοια ἠθέλησε βεβαίως να παρηγορήσῃ ἐπὶ τῷ διοικητικῷ αὐτοῦ ἀτυχίματι, ἐκληρονόμησε τὸ ἔτος ἐκείνου τρεῖς ἐπαλλήλους κληρονομίας· πρῶτον τὴν κυρίαν Γωδιειέρ, τὸ γένος Βερτελιέρ, μητέρα της κυρίας Γρανδέ· εἶτα τὸν γέροντα Βερτελιέρ, πατέρα της μακαρίτιδος, και τέλος τὴν κυρίαν Ζεντιλιέ, μάμμην του πρὸς μητρούς. Τῶν τριῶν τούτων κληρονομιῶν τὴ σπουδαιότητα οὐδεὶς ποτε ἔμαθε. Η φιλαργυρία τῶν τριῶν αὐτῶν γερόντων ἦτο τοσοῦτον ἐμπαθὴς, ὥστε ἀπὸ μακροῦ ἤδη ἐπάρυσεν τὸ ἀργύριόν των, ἵνα δύνανται να τὸ θεωρῶσιν ἐν τῷ κρυπτῷ. Ὁ γέρον Βερτελιέρ ἀπε-

κάλει τὸν δανεισμὸν σπατάλην, προτιμῶν τῶν ἀπὸ της τοκογλυφίας ὠρλημάτων τὴν ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ χρυσοῦ του ἀγαλλίαισιν. Οὕτω δὲ ἡ πόλις της Σωμύρης ἔκρινε τὸ μέγεθος τῶν ἀποταμιευμάτων των ἐκ της προσόδου τῶν κληρονομηθέντων ἀκινήτων. Ὁ κύριος Γρανδέ ἀπέκτησε τότε τὸν νέον ἐκείνου εὐγενεῖς τίτλον, ὃν οὐδέποτε θέλει ἐξελείψει ἡ ἰσοπεδωτικὴ ἡμῶν μάχια· ἐγένεον ὁ *māllor* φορολογούμενος της ἐπαρχίας. Ἐκαρποῦτο πεντακόσια περίπου στρέμματα ἀμπελόνων, οἷτινες κατὰ τὰ εὔφορα ἔτη τῷ ἔδιδον ἑπτακόσια ἢ ὀκτακόσια βικία οἴνου. Εἶχε δεκατρεῖς ἐπαύλους, παλαιὸν τι μοναστήριον, οἷτινος χάριν οἰκονομίας εἶχε τειχίσει τὰ παράθυρα — και οὕτω τὰ συνετήρησε, — και ἐξακότια περίπου στρέμματα λειμῶνων, ὅπου ἤψανον τρις χίλια λευκαὶ, φυτευθεῖσαι τὸ 1793. Η οἰκία τέλος, ἐν ἣ κατῶκει, ἦν ἰδική του. Τοιαύτη ἐλογίζετο ἡ ὀρατὴ αὐτοῦ περιουσία. Ὡς πρὸς τὰ κεφάλαιά του, δύο μόνον πρόσωπα ἠδύναντο ἀμυδρῶς πως να ὑποθέσωσι τὴν σπουδαιότητά των. Εἰς μὲν αὐτῶν ἦτο ὁ κύριος Κρυσῶ, συμβολαιογράφος ἐπιτετραμμένος τὸν τοκογλυφικὸν δανεισμὸν τῶν χρημάτων τοῦ κυρίου Γρανδέ· ἕτερος δὲ ὁ κύριος Γρασέν, πλουσιώτατος πάντων τραπεζίτης ἐν Σωμύρῃ, οἷτινος τὰ ὄφλη συνεμερίζετο ὁ ἀμπελοργὸς κατὰ τὸ συμφέρον αὐτῷ και ἐν πάσῃ μυστικότητι. Καίτοι ὁ γέρον Κρυσῶ και ὁ κύριος Γρασέν εἶχον τὴν βαθεῖαν ἐκείνου ἐχρησίαν, ἥτις γενεθὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὴν ἐμπιστοσύνην και τὸν πλοῦτον, ἐπεδείκνυον ὅμως δημοσίᾳ πρὸς τὸν κύριον Γρανδέ τοσοῦτον σεβασμὸν, ὥστε οἱ παρατηρηταὶ ἠδύναντο να μετρήσωσι τὸ μέγεθος τῶν κεφαλαίων τοῦ παλαιοῦ δῆμαρχου διὰ της εὐλαθοῦς τιμῆς ἥτις τῷ ἀπενέλετο. Οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐν Σωμύρῃ μὴ πεπεισμένος, ὅτι ὁ κύριος Γρανδέ εἶχε ἠσχυρὸν μυστικόν, κρύπτειν μέγαν λουδοβικεῖων, ὅπου και ἐνετῶρα τὴν νύκτα ἐν τῇ ἀρρήτῳ ἀγαλλίασει, ἦν παρέχει ἡ θεὰ μεγάλου ὄγκου χρυσοῦ. Οἱ δὲ φιλάργυροι εἶχον και τινα περὶ τούτου βεβαιότητα, βλέποντες τοῦ γέροντος τοὺς ὀφθαλμούς οἷτινες ἐφαίνοντο χρωματισθέντες ὑπὸ τοῦ κιτρίνου μετάλλου. Τὸ βλέμμα τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις συνεῖθεσε ν' ἀπολαμβάνῃ ἐκ τῶν κεφαλαίων του τόκον ὑπεροργον, ἀποκτᾷ κατ' ἀνάγκην, ὡς τὸ βλέμμα τοῦ φιλοδόου, τοῦ χαρτοπαίκτη ἢ τοῦ αὐλικοῦ, ἔξαις τινὰς ἀνεμνηνέτους, ἴσπας τινὰς μυστηριώδεις, λαθραίας, ἀπλήστους, ας μόνον οἱ δμῶθησχοὶ ἐννοοῦσι. Η μυστικὴ αὐτῆ γλώσσα ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὴν συνθηματικὴν διάλεκτον τῶν παθῶν.

Οὕτως ὁ κύριος Γρανδέ ἐνέπνευε τὴν ὑπόληψιν ἐκείνου και τὸ σεβας, ὢν ἐδικαιοῦτο ν' ἀπολαύῃ ἄνθρωπος οὐδὲν εἰς οὐδένα ὀφείλων, ὅστις, ἀπλοῦς βυτοποῖός και ἀμπελοργός, ἐμάντευε πάντοτε μετ' ἀστρονομικῆς ἀκριβείας, τότε ἔπρεπε να κα-

τασκευάσῃ διὰ τὴν ἐσοδεῖαν χίλια βικία και τότε πεντακόσια ἄνθρωπος, ὃν οὐδεμία ποτε διέφευγε κερδοσκοπία, και ὅστις εἶχε μὲν πάντοτε πίθους ἐτοιμούς πρὸς πώλησιν, ὁσάκις ὁ πίθος ἦν ἀκριβότερος της συγκομιδῆς, ἠδύνατο δ' ἐπίσης ν' ἀποταμιεύσῃ τὸν τρυγητὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς ὑπογείοις του, και ν' ἀναμείνῃ ὅπως πωλήσῃ τὸ βικίον του πρὸς διακόσια φράγκα, ἐνῶ οἱ μικροὶ ἰδιοκτηταὶ τὸ ἐπώλουν πρὸς πέντε λουδοβικεῖα. Η περίπτωση συγκομιδῆς του τοῦ ἔτους 1811, σωρρῶνος ἀποταμιευθεῖσα και βραδέως πωληθεῖσα, ἀπέφερεν εἰς αὐτὸν πλεόν τῶν διακοσίων χιλιάδων φράγκων.

ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν ὁ κύριος Γρανδέ μετέβη της τίγρης και τοῦ βόα. Κατεκλίνατο, συνεσπειροῦτο, ἠτένιζε μακρὸν ἐπὶ τὸ θυμὰ του, και τέλος ἐφόρμα κατ' αὐτοῦ. Εἶτα ἤνοιγε τὸ χάσμα τοῦ βαλαντιῦ του, κατεβρόχιζε ποσόν τι ταλλήρων, και κατεκλίνατο πάλιν ἡσυχος ὡς ὁ χωνεύων ὄφρι, ἀπαθῶς, ψυχρῶς, εὐμεθόδως. Οὐδεὶς τὸν ἐβλεπε παρεχόμενον, χωρίς να αἰσθανθῆ θαυμασμὸν μεμιγμένον μετὰ σεβασμοῦ και τρόμου. Τίς ἐν Σωμύρῃ δὲν εἶχεν ὑποστῆ τὸν ἄβρὸν σπαρχμῶν τῶν χαλυβδίνων ὀνύχων του; Εἰς τοῦτον μὲν ὁ γέρον Κρυσῶ εἶχε προμηθεύσει τ' ἀναγκαῖα εἰς ἀγορὰν κτήματος χρήματα, ἀλλὰ πρὸς ἕνδεκα τοῖς ἑκατόν· εἰς ἐκείνου δὲ ὁ κύριος Γρασέν εἶχε προξοφλήσει συναλλάγματα, ἀλλ' ἀντὶ καταπληκτικῶν προξοφλημάτων. Πολὺ ἔλιγαι παρήρχοντο ἡμέραι, χωρίς ν' ἀκουσθῆ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Γρανδέ, εἴτε ἐν τῇ ἀγορᾷ ἢ κατὰ τὰς ἐσπερινὰς ἐν τῇ πόλει συνδιαλέξεις. Πολλοὶ δὲ τῶν ἀστῶν ἠσθάνοντο και πατριωτικὴν τινα ὑπερηφάνειαν ἐπὶ τῷ πλοῦτῳ τοῦ γέροντος ἀμπελοργοῦ. Ἐμποροὶ και πανδοχεῖς ἔλεγον πολλάκις εἰς τοὺς ξένους μετ' ἰκανῆς αὐταρκείας: « Ἐχομεν ἐδῶ, κύριε, δύο τρεῖς ἑκατομμυριοῦχος· ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν κύριον Γρανδέ, οὐδ' αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν εἰδεύει τί ἔχει». Ἐν ἔτει 1816 οἱ κάλλιστοι της Σωμύρης ὑπολογίσται ἐξετίμων τὴν ἀκίνητον τοῦ γέροντος περιουσίαν ἀντὶ τεσσάρων περίπου ἑκατομμυρίων· ἀλλ' ἐπειδὴ, κατὰ μέσον ὄρον, εἶχεν οὗτος εἰσπράξει, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1793 μέχρι τοῦ 1817, ἑκατὸν περίπου χιλιάδας φράγκων κατ' ἔτος ἀπὸ τῶν κτημάτων του, ἡ χρηματικὴ του περιουσία ἴσοῦτο πιθανῶς πρὸς τὴν κτηματικὴν. Οὕτω δὲ, ὁσάκις μετὰ μικρὸν τι χαρτοπαίγιον ἢ διάλογον περὶ ἀμπέλων, ἤρχετο περὶ τοῦ κυρίου Γρανδέ ὁ λόγος, οἱ δυνάμενοι ἔλεγον συνήθως: — « Ὁ γέρον Γρανδέ; θὰ ἔχει πέντ' ἔξ ἑκατομμύρια. — « Εἶσθε ἰκανώτερός μου· ἐγὼ δὲν κατῶρθωσα ποτὲ να μάθω τὸ ὄλον», ἀπάντα ὁ κύριος Κρυσῶ ἢ ὁ κύριος Γρασέν, ἂν ἤκουον τὰ λεγόμενα. Ἄν Παρισινὸς τις ἐλάλει περὶ τῶν Ῥότσιλδ ἢ τοῦ κυρίου Λαφίτ, οἱ ἐν Σωμύρῃ ἠρώτων, ἂν ἦσαν τόσον πλούσιοι ὅσον ὁ κύριος Γρανδέ· ἂν δὲ ὁ Παρισινὸς κατένευε περιφρονητικῶς μειδιῶν, οἱ ἀγα-

ὅτι ἐπαρχιωῦνται προσέβλεπον ἀλλήλους, σείοντες δυσπίστως τὴν κεφαλὴν.

Τοσοῦτον μεγάλη περιουσία περιέβαλλε διὰ πλοῦ χρυσοῦ πᾶσαν τοῦ ἀνθρώπου τούτου πρᾶξιν. Ἄν δὲ τὸ κατ' ἀρχάς λεπτομέρειαί τινες τοῦ βίου του προὔκαλεσαν τὸν γέλωτα ἢ τὴν χλεύην, ταχέως ἀπετρίβησαν καὶ χλεύη καὶ γέλωας. Ὅ,τι καὶ ἂν ἐπραττεν ὁ κύριος Γρανδέ, εἶχε τοῦ δεδικασμένου τὸ κύρος. Ὁ λόγος του, ἡ ἐνδυμασία του, αἱ κινήσεις τῶν χειρῶν του, καὶ αὐτὸς τῶν ὀφθαλμῶν του ὁ βλεφαρισμὸς ἤσκουν νομοθετικὸν κράτος ἐν τῇ χώρᾳ, ὅπου ἕκαστος, σπουδάσας αὐτὸν ὡς σπουδάζουσιν οἱ φυσιολόγοι τὰς ἐνεργείας τοῦ ζωϊκοῦ ἐμφύτου, εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν βαθεῖαν καὶ ἄφωνον σοφίαν τῆς ἐλαχίστης αὐτοῦ κινήσεως. «Ὁ χειρῶν θὰ εἶνε κακός, ἔλεγον ὁ μπάρμπα Γρανδέ ἐφόρεσε τὰ χονδρά του χειρόκτια» πρέπει νὰ τρουγήσωμεν. — Ὁ μπάρμπα Γρανδέ ἀγοράζει σανίδα ἢ γαίην κρασί ἐφέτος».

Ὁ κύριος Γρανδέ οὐδέποτε ἠγόραζεν ἄρτον οὐδὲ κρέας. Οἱ μισθωταὶ του τῷ ἔφερον καθ' ἑβδομάδα ἱκανὴν προμήθειαν καπῶνων, ὀρνίθων, ὠν, βουτύρου καὶ σίτου γεωμορικοῦ. Εἶχε μύλον, οὐτινος ὁ μισθωτής, πλὴν τοῦ μισθώματος, ὡφείλε νὰ παραλαμβάνη ποσὸν τι σίτου, καὶ νὰ τῷ φέρῃ τὸ ἄλευρον καὶ τὰ πίτυρα. Ἡ Ἄννέτα, μόνη του ὑπερέτρια, καὶ τοὶ δὲν ἦτο πλέον νέα, ἐζύμωνε κατὰ πᾶν σάββατον τὴν ἄρτον τῆς οἰκίας. Ὁ δὲ κύριος Γρανδέ εἶχε συμφωνήσει μετὰ τῶν κηπουρῶν μισθωτῶν του νὰ προμηθεύωσιν εἰς αὐτὸν λαχανικά. Ὡς πρὸς τὰς ὀπίρας, τοσοῦτον πλῆθος συνελθόντων ἐκ τῶν κτημάτων του, ὥστε καὶ ἐπώλει μέρος αὐτῶν εἰς τὴν ἀγοράν. Τὴν καύσιμον αὐτοῦ ξυλείαν τῷ παρεῖχον οἱ φράκται του ἢ τὰ ἡμισάθρα γηραιὰ δένδρα τῶν ἀγρῶν του, ἅτινα οἱ μισθωταὶ του μετέφερον ἔτοιμα εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἐστοιβάζον ἐν τῇ ξυλαποθήκῃ, ἀμειβόμενοι διὰ τῶν εὐχαριστιῶν του. Αἱ μόναι γνωσταὶ του δαπάναι ἦσαν οἱ ἄρτοι τῆς προσφοράς, ἡ ἐνδυμασία τῆς συζύγου καὶ τῆς θυγατρὸς του, καὶ τὰ στασίδια τῆς ἐκκλησίας πλὴν τούτων, τὸ φῶς, οἱ μισθοὶ τῆς Ἄννέτας, τὸ γάνωμα τῶν χυτῶν, ἡ πληρωμὴ τῶν φόρων, αἱ ἐπισκευαὶ καὶ τὰ ἐξοδα καλλιεργείας τῶν κτημάτων του. Εἶχε τρισχίλια στρέμματα δάσους, νεωστὶ ἀγορασθέντα, ὧν εἶχεν ἀναθέσει τὴν ἐπιτήρησιν εἰς τὸν φύλακα γείτονα, ὑποσχόμενος αὐτῷ πάντοτε ἀποζημιώσιν. Μετὰ τὴν ἀπόκτησιν δὲ ταύτην ἤρχισε τρώγων κυνήγιον ὁ κύριος Γρανδέ.

Οἱ τρόποι τοῦ ἀνθρώπου ἦσαν λιαν ἄπλοϊ. Ὁλίγον ὠμίλει, ἐξέφραζε δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς ἰδέας του διὰ φράσεων μικρῶν, ἀποφθεγματικῶν, ἡρέμα λεγομένων. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπαναστάσεως, καθ' ἣν εἴλκυσε τὴν γενικὴν προσοχὴν, ἐτραυλίζεν ἐνοχλητικῶς, ὡσάντις εἶχε νὰ λαλήσῃ διὰ μακρῶν ἢ νὰ φιλονεικήσῃ ὅ,τι δήποτε. Ὁ τραυλισμὸς οὗτος, ἡ ἀσυναρτησία τῶν λόγων του,

τὸ πλῆθος τῶν λέξεων δι' ὧν ἐπνιγε τοὺς διαλογισμούς του, ἡ φαινόμενη παρ' αὐτῷ ἔλλειψις λογικῆς, ταῦτα πάντα ἀπεδίδοντο μὲν εἰς ἔλλειψιν ἀγωγῆς, ἀλλ' ἦσαν ἀπλῆ προσποιήσις, θέλουσι δ' ἐξηγηθῆ ἐπαρκῶς διὰ τινῶν γεγονότων τῆς προκειμένης ἱστορίας. Ἄλλως δὲ, τέσσαρες φράσεις, ἀκριβεῖς ὡς παραστάσεις ἀλγεβρικοῦ, ἐχρησίσμευον συνήθως εἰς αὐτὴν εἰς συγκεφαλαίωσιν καὶ λύσιν πάσης δυσχερείας ἐμπορικῆς ἢ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου: «Δὲν ἤξεύρω, δὲν ἤμπορῶ, δὲν θέλω, θὰ ἰδοῦμεν.» Οὐδέποτε ἔλεγε καὶ ἡ ὄχι οὐδέποτε ἔγραφεν. Ὅσάντις ὠμίλου πρὸς αὐτόν, ἤκουε ψυχρῶς, ἐκράτει τὸν πώγωνα διὰ τῆς δεξιᾶς του χειρὸς, στηρίζων τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς του παλάμης, κ' ἐμόρφωνε περὶ πάσης ὑποθέσεως γνώμην, ἣν οὐδέποτε μετέβαλλεν. Ἐσπούδαζεν ἐπὶ μακρὸν τὴν ἐλαχίστην συναλλαγὴν. Ὅτε δὲ, μετὰ συνδιάλεξιν ἐπισταμένην, ὁ ἀντίπαλός του, ἀποκαλύψας ἤδη τὰς μυστικὰς του ἀξιώσεις, ἐνόμιζεν ὅτι τὸν εἶχε σαγηνεύσει, ἐκείνος ἀπεκρίνετο: «Δὲν ἤμπορῶ νὰ κλείσω συμφωνίαν, χωρὶς νὰ συμβουλευθῶ τὴν γυναῖκά μου.» Ἡ σύζυγός του ἦν εἶχε καταστήσει ἐντελῆ εἰλωτά του, ἦτο τὸ προχειρότατον ἐμπορικὸν του προτείσγμα. Οὐδέποτε ἐπεσκεπτετό τινα, οὐδ' ἐδέχετο, οὐδὲ εἰστία οἰονδήποτε. Οὐδέποτε ἐτύρβαζε, κ' ἐφαίνετο πάντα οἰκονομῶν καὶ αὐτὴν τὴν κίνησιν. Οὐδέποτε ἐτάρασεν ὅ,τι δήποτε παρὰ τοῖς ἄλλοις, ἐκ διαρκοῦς πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν σεβασμοῦ. Καίτοι δὲ γλυκὺς τὴν φωνὴν καὶ περισκεμμένος τὸ ἦθος, τὴν ἀληθῆ του γλώσσαν καὶ τοὺς ἀληθείας του τρόπους ἀπεκάλυπτεν οἴκοι, ὅπου ἤκιστα ἐστενοχωρεῖτο. Ὑπὸ φυσικὴν ἐποψίν ὁ Γρανδέ ἦν ἀνὴρ πέντε πόδας ὑψηλός, εὐσωμος, τετράγωνος, ἔχων κνήμας δώδεκα δακτύλων περιφερείας, ἐπιγονατίδας ὀξῶδεις καὶ ὠμούς εὐεῖς τὸ πρόσωπόν του ἦτο στρογγύλον, χρῶμα ἔχον φλοιοῦ δρυὸς καὶ κατάστικτον ἐξ εὐλογίας ὁ πώγων του ἦτο εὐθύς, τὰ χεῖλη του ὀμαλὰ καὶ οἱ ὀδόντες του λευκοί. Οἱ ὀφθαλμοὶ του εἶχον τὴν ἥρεμον ἐκείνην καὶ ἀδδηράγον ἐκφρασιν, ἣν ἀποδίδει συνήθως ὁ λαὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βασιλίσκου. Τὸ μέτωπόν του, πλῆρες ρυτίδων ὀριζονταίων, εἶχεν ἐξοχὰς τινὰς χαρακτηριστικὰς, ἡ δὲ κόμη του, κίτρινοχρῶς καὶ μεσοπόλιος, ἦτο λευκοχρῶς, ὡς ἔλεγον ἀστειευόμενοι νεανίαί τινες, ἀγνωστοῦ ποῖαν εἶχε βαρύτητα οἰαδήποτε περὶ τοῦ κυρίου Γρανδέ ἀστειότης. Ἡ ἴξις αὐτοῦ, ἀδρὰ εἰς τὸ ἄκρον τῆς, ἔφερε φλεβῶδες οἶδημα, πλῆρες πανουργίας, ὡς εὐλόγως ἰσχυρίζοντο οἱ πολλοί. Ἡ μορφή αὐτῆ ἤλεγεν εὐφυῖαν ἐπικίνδυνον, χρηστότητα χλιαράν, καὶ τὸν ἐγωισμὸν ἀνθρώπου συγκροτοῦντος πάντα του τὰ αἰσθήματα εἰς τὴν ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας τέρψιν καὶ τὸ μόνον αὐτῷ προσφιλὲς ὄν, τὴν θυγατέρα του Εὐγενίαν, τὴν μόνην αὐτοῦ κληρονόμον. Ἄλλως δὲ πάντα παρ' αὐτῷ, καὶ ἦθη καὶ τρόποι καὶ βᾶδισμα ἐμαρτύρουν τὴν

αὐταρκῆ ἐκείνην πεποίησιν, ἣν παρέχει ἀδιάλειπτος ἐπιτυχία. Οὕτω δὲ, καὶ τοὶ εὐκόλα κατ' ἐπιφάνειαν καὶ ἀνευμέναι ἔχον τὰ ἦθη, ὁ κύριος Γρανδέ εἶχε σιδηροῦν ἀληθῶς τὸν χαρακτῆρα. Ὅμοίως πάντοτε ἐνδεδυμένος, εἶχε τὴν αὐτὴν οἶαν καὶ τὸ ἔτος 1791 περιβολήν. Τὰ χονδρά του σανδάλια ἦσαν δεδεμένα διὰ δερματίνων ἱμάντων ἐφόρει δ' ἐν παντὶ καιρῷ χονδρὰς μαλλίνας κάλτας, ἀναξυρίδα κοντὴν ἐκ καστανόχρου ἐρέας μετ' ἀφγυρῶν πορπῶν, ἐσωκάρδιον ἐκ μεταξοπίτλου βαθιδωτοῦ κίτρινοφαίου, κομψωμένον κατ' ὀρθὴν γωνίαν, εὐρὴν καστανὸν ἐπενδύτην μακρὰ ἔχοντα τὰ κράσπεδα, μελανὸν λαίμοδέτην καὶ πῖλον κουακέρου πλατύγυρον. Τὰ χειρόκτια του, στερεὰ ὡς χειρόκτια χωροφύλακος, ἐκράτουν εἰκοσι μῆνας, διατηροῦντο δὲ καθαρὰ, διότι τ' ἀπέθετε πάντοτε ἐπὶ τοῦ γύρου τοῦ πειάσου του, εἰς τὴν αὐτὴν ἀπαραλλάκτως θέσιν διὰ μηχανικῆς τινος χειρονομίας.

Ἐν Σωμύρῃ οὐδὲν ἄλλο ἦτο γνωστὸν περὶ τοῦ προσώπου τούτου.

Ἐξ μόνον κάτοικοι τῆς πόλεως εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ φοιτῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν του ὁ κυριώτατος δὲ τῶν τριῶν πρώτων ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ κυρίου Κρυσῶ. Ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του, ὡς πρόεδρος τοῦ ἐν Σωμύρῃ πραιτοδικείου, ὁ νεανίας οὗτος εἶχε προσθέσει εἰς τὸ ὄνομα Κρυσῶ τὸ ὄνομα Βομφῶν, καὶ κατεγίνετο νὰ κατορθώσῃ ὅπως ἐπικρατήσῃ τοῦτο ἐκείνου. Ὑπέγραφεν ἡδὴ Κ. δὲ Βομφῶν, ὅσοι δὲ διάδικοι εἶχον τὴν ἀπερισκεψίαν νὰ τὸν καλῶσιν ἀπλῶς κύριον Κρυσῶ, ταχέως συνηθάνοντο ἐν τῇ συνεδριάσει τοῦ δικαστηρίου τὴν ἀνοσίαν των. Ὁ δικαστικὸς οὗτος λειτουργὸς προϋστάτευε μὲν ὅσους τὸν προσηγόρευον κύριον πρόεδρον, ἀλλ' ἐπεφύλαττε τὰ χαριέστατα αὐτοῦ μεριδιάματα εἰς τοὺς καλοῦντας αὐτὸν κύριον δὲ Βομφῶν. Ὁ κύριος πρόεδρος ἦγε τριῶν καὶ τριακοντα ἑτῶν ἡλικίαν, εἶχεν ἰδιοκτησίαν τοῦ τὸ κτήμα Βομφῶν, ἀποφῆρον ἑπτακισχιλίαν φράγκων εἰσόδημα, προσεδόκα δὲ νὰ κληρονομήσῃ τὸν θεῖόν του συμβολαιογράφον καὶ τὸν ἄλλον θεῖόν του ἀδελφὸν Κρυσῶ, οἵτινες ἀμφοτέρωι ἐθεωροῦντο ὡς πλουσιώτατοι. Οἱ τρεῖς οὗτοι Κρυσῶ, περιτοχιζόμενοι ὑπὸ ἱκανῶν ἐξαδέλφων, οἵτινες εἶχον συγγενεῦσαι μετὰ εἰκοσι περίπου διαφόρων οἰκῶν τῆς πόλεως, ἀπετέλουν κόμμα ὀλόκληρον, ὡς τὸ τῶν Μεδίκων ἄλλοτε ἐν Φλωρεντία. Ἄλλ' εἶχον καὶ οἱ Κρυσῶ, ὡς οἱ Μεδικοί, τοὺς ἀντιπάλους των Pazzi¹. Ἡ κυρία Δὲ Γρασέν, μήτηρ υἱοῦ εἰκοσιτριετοῦς, ἤρχετο συχνάκις τὰς ἐσπέρας πρὸς τὴν κυρίαν Γρανδέ κ' ἐπαίξει μετ' αὐτῆς ἄθῳν τι χαρτοπαίγιον, ἐλπίζουσα νὰ νυμφεύσῃ τὸν ἀγαπητόν της Ἀδόλφον μετὰ τῆς δεσποινίδος

1. Pazzi, διάσημος ἐν Φλωρεντίᾳ οἰκογένεια, ζηλότυπος καὶ ἀντίπαλος τῶν Μεδίκων, συνομόμαχα τὴν κατάλυσιν αὐτῶν ἐν ἔτει 1478, ἀποτυχοῦσα δὲ καὶ καταστραφεῖσα ὀλόκληρος σχεδὸν διὰ χειρὸς τοῦ δημίου. Σ. τ. Μ.

Εὐγενίας. Ὁ δὲ τραπεζίτης κύριος δὲ Γρασέν ὑπεστήριζε κραταιῶς τὰ τεχνάσματα τῆς συμβίου του δι' ἀπαύστων ἐκδουλεύσεων, παρεχομένων μυστικῶς εἰς τὸν γέροντα φιλάργυρον, κ' ἐπήρχετο πάντοτε ἐγκαίρως συνεπίκουρος τῆς γυναικὸς του, ἀγωνιζομένης τὸν μέγαν ἀγῶνα. Οἱ τρεῖς οὗτοι δὲ Γρασέν εἶχον ἐπίσης τοὺς ὀπαδοὺς των, τοὺς ἐξαδέλφους αὐτῶν καὶ πιστοὺς των συμμάχους. Ἐκ μέρους δὲ πάλιν τῶν Κρυσῶ, ὁ ἀδελφὸς—Ταλεῦράνδος τῆς οἰκογενείας—ἐμάχετο γενναίως πρὸς τὴν τραπεζίτιδα, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ συμβολαιογράφου ἀδελφοῦ του, καὶ προσεπάθει νὰ κερδήσῃ τὴν πλουσίαν κληρονομίαν ὑπὲρ τοῦ προέδρου ἀνεψιοῦ του. Ὁ κύριος οὗτος ἀγῶν μεταξὺ τῶν Κρυσῶ καὶ τῶν δὲ Γρασέν, ἀγῶν οὐτινος τὸ ἐπαθλὸν ἦτο ἡ χεὶρ τῆς Εὐγενίας Γρανδέ, ἀπησχάλει μεγάλως τοὺς διαφόρους κοινωνικοὺς κύκλους τῆς Σωμύρης. Ἡ δεσποινὶς Γρανδέ θὰ νυμφευθῆ τὸν κύριον πρόεδρον ἢ τὸν κύριον Ἀδόλφον Γρασέν; Πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦτο οἱ μὲν ἀπῆντων, ὅτι ὁ κύριος Γρανδέ εἰς οὐδέτερον αὐτῶν ἤθελε δώσει τὴν θυγατέρα του. Ὁ ἀρχαῖος βυτοποιός, ὑπὸ φιλοδοξίας διαβιβρωσόμενος, ἐζήτησε—ἔλεγον—ὡς γαμβρόν του ἑμῳτιμὸν τινα τῆς Γαλλίας, ὅστις, ἀντὶ τριακοσίων χιλιάδων φράγκων ἐτησίου εἰσοδήματος, ἤθελεν εὐχαρίστως συναποδεχθῆ πάντας τοὺς πῖλους τῶν Γρανδέ, παρελθόντας, παρόντας καὶ μέλλοντας. Οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο, ὅτι ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία δὲ Γρασέν ἦσαν εὐγενεῖς καὶ πλουσιώτατοι, ὅτι ὁ Ἀδόλφος ἦτο χαριέστατος νεανίας, καὶ ὅτι—ἂν ἀνεψιὸς τις Πάπα δὲν ἦτο πρόχειρος—τοιαύτη συγγένεια ἔπρεπε βεβαίως νὰ εὐχαριστήσῃ ἀνθρώπους οὐδαμινούς, καὶ πενθηρόν, ὅστις οὐ μόνον τὸ σιέπακρον εἶχε κρατήσῃ ἐπὶ χρόνον μακρὸν, ὡς ἐγνώριζε σύμπασα ἡ Σωμύρη, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐρυθρόν σκουῖον τοῦ ἐπαναστάτου εἶχε φορέσει. Οἱ ἐμφρονέστεροι παρετήρουν, ὅτι ὁ κύριος Κρυσῶ δὲ Βομφῶν εἶχεν ἐλευθέραν ἐν παντὶ ὥρᾳ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνῶ δ' ἂν τίς ἡλὸς του μόνον τὰς κυριακάς ἦτο δεκτός. Καὶ ἄλλοι μὲν παρετήρουν, ὅτι ἡ κυρία δὲ Γρασέν, οἰκειότερον τῶν Κρυσῶ συνδεδεμένη πρὸς τὰς γυναῖκας τοῦ οἴκου Γρανδέ, ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὰς ἰδέας τινὰς, αἵτινες τάχιον ἢ βράδιον ἤθελον φέρει τὴν ἐπιτυχίαν. Ἄλλοι δὲ ἀπῆντων ὅτι ὁ ἀδελφὸς Κρυσῶ ἦτο ὁ πεισιχωτάτος ἀνθρώπος τοῦ κόσμου, καὶ ὅτι μεταξὺ γυναικὸς καὶ καλογῆρου ἰσόρροπος κατ' ἀνάγκην ἀπέμενε ὁ ἀγῶν. «Ἐχουν ἀπὸ τόσα», ἔλεγον οἱ ἐν Σωμύρῃ εὐφυολογοῦντες.

[Ἐπταί συνέχεια].

Ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1880, ἡ ἀξία τῆς παραγωγῆς τῆς μεταξῆς ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἀνῆλθεν ἀπὸ 12,210,662 εἰς 34,410,463, δηλαδή σχεδὸν ἐτριπλασιάσθη.

Ο Κος ΦΡΗΜΑΝ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ο κ. Φρήμαν είναι φίλος ἀληθής, φίλος πιστός τῆς Ἑλλάδος. Δείγματα τούτου ἔδωκεν ἱκανά εἰς τὰς πολυτίμους αὐτοῦ συγγραφάς, κατ' ἐξοχὴν δὲ ὅπου διακυβευομένης τῆς τύχης τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὰ διαβούλια τῆς Εὐρώπης, ὅπως τὴν εὐγλωττον καὶ γενναίαν αὐτοῦ φωνὴν καὶ μεταβαίνων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἐξήγειρεν ὑπὲρ τοῦ δικαίου τὴν κοινὴν τῆς Ἀγγλίας γνώμην, ἐνισχύων οὕτω τὸ κατ' αὐτὸν τὰς ἀγαθὰς προθέσεις τοῦ μεγάλου ἀνδρός, οὗ τινος ἐπανηγύριζε χθὲς ἡ Ἀγγλία τὸν χρυσὸν, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τοῦ πολιτικοῦ βίου γάμον. Ἄλλ' ὁ κ. Φρήμαν δὲν ἀρκεῖται συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐνώπιον Ἀγγλων, ἢ ὅτε μόνον αὐτὴ ἔχει ἀνάγκη ἐπιβουλεύσασθαι τῆς ἀρωγῆς τῶν φίλων τῆς. Τὴν ἐνθυμεῖται πάντοτε, παρακολουθεῖ ἀδιαλείπτως τὰς τύχας τῆς καὶ ἀναφέρει τὸ ὄνομα τῆς μετὰ φίλτρου διαρκούς, προσπαθῶν παντοῦ καὶ πάντοτε νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς ἄλλους τὴν λελογισμένην πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπην του. Οὕτω, περιερχόμενος πέρυσι τὴν Ἀμερικὴν καὶ προσκαλούμενος ὑπὸ τῶν πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὁμοφύλων καὶ ὁμογλώσσων του εἰς δημοσίαν συνδιατριβάν, εὗρισκεν εὐκαιρίας (διότι ὁ ζήτησιν εὐρήσει) νὰ λαλήσῃ περὶ τῆς παρὰ τὸ Αἰγαῖον χώρας, ἀναμνηστικῶν εἰς τοὺς ἀπομεμακρυσμένους ἐκείνους ἀλλ' οὐχὶ ἀποκλήρους γόνους τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης, ὅτι ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας ὑπάρχει καὶ νέα Ἑλλάς, καὶ ὅτι δὲν εἶναι αὕτη ἀναξία τῶν συμπαιθεῖων τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

Τὰ ἀναγνώσματα ταῦτα, δημοσιευθέντα ἐσχάτως ἐν Φιλαδέλφειᾳ, ἀποτελοῦσι βιβλίον ὀκτώδεσ, διαιροῦνται δ' εἰς δύο κεχωρισμένας ἀλλ' οὐχὶ ὅλως ἀσυνδέτους πρὸς ἀλλήλας σειράς. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὰ ἐν Βοστώνῃ ἀναγνωσθέντα, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος εἰς τὰς τρεῖς ἐστίαις του» ἡ δευτέρα τὰ ἐν Βαλτιμόρη «Περὶ τῶν πρακτικῶν διδασμάτων τῆς καθόλου Εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας».

Τρεῖς τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους ἐστίαις ὁ κ. Φρήμαν λέγει, πρώτην μὲν τὴν ἀρχαίαν ἐν τῇ Ἀρκτικῇ Εὐρώπῃ κοιτίδα του πρὸ τῆς εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν μετοικεσίας, δευτέραν τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν αὐτήν, καὶ τελευταίαν τὴν ἀρκτικὴν Ἀμερικὴν. Καθὼς οἱ πρῶτοι Ἀγγλοὶ καὶ Σάξονες ἀποσπασθέντες τῶν Γευτόνων ἐν τῇ Στερεῇ ὁμοφύλων τῶν μετέβησαν εἰς τὴν μεγάλην Κελτικὴν νῆσον, ἣτις ἐγένετο ἡ νέα πατρίς αὐτῶν, οὕτω ἀποσπασθέντες τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀδελ-

* Lectures to American Audiences. I. The English People in its three homes. II. The Practical bearings of general European history. Philadelphia. Porter et Coates. 455 σελ. εἰς 8 °.

φῶν τῶν οἱ μετέπειτα ἄποικοι μετέβησαν εἰς Ἀμερικὴν καὶ ἐσχημάτισαν ἐκεῖ τρίτην Ἀγγλίαν. Ὅστε καὶ τοὶ διαρρήξαντες τοὺς μετὰ τῆς μητροπόλεως δεσμούς, καὶ τοὶ ἀποτελέσαντες νέον κράτος, ἐξακολουθοῦσιν ἐν Ἀμερικῇ τὴν συνέχειαν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους. «Εἰσθε Ἀγγλοὶ ἐνθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τοῖς λέγει ὁ κ. Φρήμαν, ὅσον εἴμεθα Ἀγγλοὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ. Εἴμεθα ὑπήκοοι τῆς βασιλείσσης Βικτωρίας, εἰσθε δὲ πολῖται τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, μᾶς χωρίζουσι τὰ κύματα τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ὕλικά ἐνίοτε συμφέροντα, ἀλλὰ μᾶς ἐνόουσι ἡ κοινὴ καταγωγὴ, ἡ κοινὴ πρὸ τῆς μετοικεσίας ἱστορία, ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἡ κοινὴ φιλολογία» εἴμεθα ἀδελφοί! Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς λέγω Ἀμερικανούς, σᾶς προσφωνῶ ὡς Ἀγγλους. Λέγετέ με, ἂν θέλετε, Βρετανόν, λέγεσθε, ἂν εὐαρεστήσθε, Ἀμερικανοὶ πρὸς διακρίσιν τῆς πολιτικῆς καὶ γεωγραφικῆς ἡμῶν διαιρέσεως, ἀλλ' ὁμολογήσατε ὅτι ὑπεράνω πάσης διακρίσεως καὶ διαιρέσεως μένει κοινὸν ἀμφοτέρων ἡμῶν κτῆμα ἡ Ἀγγλικὴ καταγωγὴ, τὸ Ἀγγλικὸν ὄνομα. Ἀποτελοῦμεν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος. Εἴμεθα Ἀγγλοὶ, εἰσθε Ἀγγλοὶ».

ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ ἐθνολογικὴν ἔποψιν ὁ Κος Φρήμαν ἔχει ἀναντιρρήτως δίκαιον. Ἀλλ' ἀγνοοῦμεν κατὰ πόσον οἱ ἀκροαταὶ του παρεδέχθησαν τὴν προτεινομένην ἀδελφότητα καὶ ἐὰν θελήσῃ νὰ λέγονται Ἀγγλοὶ, ἀφοῦ ἄπαξ αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι καὶ ἡ πολυάστερος σημαία των καθεῖξαν καὶ κατέχουσιν, ὑπὸ τὴν Ἀμερικανικὴν ἐπωνυμίαν. Ἡσὶν τόσῳ ἐπίζηλον ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ. Ὅπως δὴποτε, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν πρώτην σειρὰν τέσσαρα κεφάλαια, βρῖθοντα ἱστορικῶν γνώσεων, σκέψεων, παρατηρήσεων καὶ παραλληλισμῶν, ἐνδιαφέρουσι καὶ διδάσκουσι τὸν ἀναγνώστην εἴτε Ἀγγλον, εἴτε Ἀμερικανόν, εἴτε οἷας δὴποτε ἄλλης φυλῆς.

Ἀφοῦ ἐπειράθη νὰ πείσῃ τοὺς ἐν Βοστώνῃ ἀκροατάς του ὅτι ὀφείλουσι νὰ λογιζῶνται καὶ νὰ λέγονται Ἀγγλοὶ, ὁ Κος Φρήμαν ἠθέλησε νὰ ὑποδείξῃ εἰς τοὺς ἐν Βαλτιμόρη τὴν συνέχειαν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας, τῆς ὁποίας κεφάλαιον ἀποτελοῦσι καὶ αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι αὐταί, ἀναδεικνύων συνάμα τὰ ἐκ τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας ταύτης ἐξαγόμενα πρακτικὰ πορίσματα. Ἡ δευτέρα αὕτη σειρὰ ἀποτελεῖ ἀληθῶς σύνοψιν φιλοσοφικὴν τῆς γενικῆς ἱστορίας. Ἐξετάζων ἐν πρώτοις τὸ δημοκρατικὸν πολιτεῖμα ἐνδιατρίθει, ὡς εἰκός, εἰς τὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Τὸ ἀριστοκρατικὸν πολιτεῖμα τὸν μεταφέρει εἰς Ῥώμην, παρακολουθῶν δὲ τὴν διὰ τῆς βυζαντινῆς κοσμοκρατορίας ἐπίδρασιν ἐν Ῥώμῃς ἐπὶ τῆς ὅλης Εὐρώπης, καταλήγει, ἐν τελευταίῳ ἀναγνωσματικῷ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡ Ῥώμη μεταρρυθθεῖσα», εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν τῆς ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς πηγάζοντος καὶ εἰσέτι

διαταράσσοντος τὴν Εὐρωπαϊκὴν ὀλομέλειαν Ἀνατολικῷ ζήτηματι.

Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο κεφάλαιον συγγαμίας ἀναφέρεται ἡ Ἑλλάς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ προηγούμενα ὁ ἑλληνοστῆς, ὁ φιλέλλην Ἀγγλος ἐπωφελεῖται πάσης ἀφορμῆς ὅπως μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα τῆς. Οἱ πέρα τοῦ Ἀτλαντικοῦ μετοικήσαντες Ἀγγλοὶ παρρησιάζονται τοὺς εἰς τὰ παρὰ τῆς Μεσογείου ἀποικήσαντας Ἑλληνας ἢ διακήρυξις τῆς Ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας ἀνακαλεῖ τὴν διαμάχην τῆς Κερκύρας πρὸς τὴν μητροπόλιν αὐτῆς Κόρινθον. Λαλῶν περὶ ἱστορικῶν ἐν γένει αἰτίων καὶ αἰτιατῶν, διεκρίσει εἰς ὀλίγας εὐγλωττους σελίδας τὴν ἱστορίαν τῆς διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξαπλώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ ὁ Μακεδονικὸς Ἑλληνισμὸς συνεπιφέρει τὴν ἐξέτασιν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνισμοῦ, τῶν δικαίων του ἀξιώσεων, τοῦ πιθανοῦ μέλλοντός του ὁ παραλληλισμὸς γεγονότων διεστῶτων ἀγει δι' ἐντέχνου παρεκβάσεως εἰς τὴν ἀγγλικὴν τῆς Κύπρου κατοχὴν καὶ εἰς τὴν γενομένην πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀδικίαν κατὰ καὶ μετὰ τὴν ἐν Βερολίῳ συνδιάσκεψιν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ δράττεται ὁ Κος Φρήμαν πάσης εὐκαιρίας ὅπως ἀναμνηστικῶς τὴν Ἑλλάδα εἰς κύκλον ἀκροατῶν ἢ ἀναγνώστῶν, οἵτινες πρὶν ἢ τὸν ἀκούσωσιν ἢ τὸν ἀναγνώσωσιν ὀλίγον ἐσκέπτοντο περὶ τῆς ὑπάρξεώς της.

Ἡμεῖς ἐν Ἑλλάδι νομιζομεν συνήθως ὅτι ὁ κόσμος σύμπας ἔχει πρὸς ἡμᾶς ἀδιαλείπτως ἐστραμμένα τὰ βλέμματα, ὅτι περὶ ἡμῶν πρὸ πάντων ἐνασχολεῖται. Ἡ ἐξέγερσις τοῦ φιλελληνισμοῦ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ὁ γενόμενος ἔκτοτε περὶ Ἑλλάδος λόγος εἰς Κοινοβούλια ἢ καὶ εἰς δημόσια ἐν Ἀγγλίᾳ συλλαλητήρια ἀνά πασαν νέαν κρίσιν τοῦ Ἀνατολικῷ ζήτηματος, τὰ μεταφραζόμενα εἰς ἑλληνικὰ φύλλα ξένων ἐφημερίδων ἄρθρα, τὰ δημοσιευόμενα ἐν Εὐρώπῃ περὶ Ἑλλάδος βιβλία, πάντα ταῦτα συντελοῦσι πρὸς διατήρησιν τῆς πλάνης. Ἀλλ' εἶναι πλάνη. Παρεκτὸς τῶν ὀλίγων ἑλληνοστῶν, οἵτινες περιλαμβάνουσι καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα εἰς τὰς μελέτας των, παρεκτὸς τῶν δημοσιογράφων τῶν ἀναλαμβάνοντων τὴν διαφώτισιν τῆς κοινῆς γνώμης πρὶν ἢ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, φροντίσωσι περὶ τοῦ ἰδίου αὐτῶν φωτισμοῦ, παρεκτὸς τῶν εἴτε ἐξ ἐπαγγέλματος, εἴτε ἐξ ἐνδιαφέροντος ἢ συμφέροντος ἀσχολουμένων περὶ τὰ καθ' ἡμᾶς, ὀλίγιστοι ἐν τῇ Δύσει μεριμνῶσι περὶ Ἑλλήνων καὶ Ἑλλάδος. Καὶ μὲν αἱ ἐφημερίδες γράφουσι περὶ ἡμῶν. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀναγνώστῶν διέρχονται τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ φύλλου μεθ' ὅσης ὁ Ἑλληνοστῆς περιεργείας ἀναγινώσκει τὰ περὶ ἐκλογῶν ἐν Ἰσπανίᾳ ἢ τὰ περὶ τοῦ πολέμου μεταξὺ δύο ἀπομεμακρυσμένων ἐπικρατειῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Ἀναμφιβόλως τὸ γόητρον τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος ἐξασφαλίζει εἰς τοὺς φέροντας αὐτὸ ἐξαιρετικὴν τινα

ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ θέσιν. Πᾶς ὁ τυχὼν ἐλευθερίου ἀγωγῆς ἐδᾶπνησεν ἔτη τινὰ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς, καὶ δικτηρεῖ ὅπως δὴποτε ἀναμνήσει τινὰς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ περὶ νεωτέρως Ἑλλάδος δὲν γίνεται λόγος εἰς τὰ σχολεῖα, οἱ δὲ πολλοὶ (ἐξαιρουμένων τῶν κέντρων ἐνθα διαμένουσι σπουδασταὶ ἢ ἔμποροι ἐκ τῶν ἡμετέρων), ἔχουσι περὶ ἡμῶν ἰδέας νεφελώδεις καὶ ἐσφαλμένας. Τινὲς μᾶς φαντάζονται σύμπαντας ὡς φουστανελοφόρους — παλληκάρια ἢ ληστές — τινὲς φρονοῦσιν ὅτι λαλοῦμεν Ἰταλικὴν τινα διάλεκτον, ἄλλοι ὅτι εἴμεθα Μωαμεθανοὶ τὸ θρησκειακῶς. Οἱ πλείστοι ἐξίστανται ὅταν πρῶτον ἰδῶσιν Ἑλληνα. Εἴμεθα ὀλίγοι ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν. Τοῦτο ἐν Ἑλλάδι δὲν τὸ ἐννοοῦμεν. Ἀλλὰ τίς Ἑλληνοστῆς περιηγούμενος εἰς τὰ ξένα δὲν τὸ συνησθάνη; Ἐὰν ποτε ἐρωτηθῆς περὶ τῆς πατρίδος του προτείνῃ εἰς τὸν ἐρωτήσαντα νὰ μαντεύσῃ, τί σχεδὸν πάντοτε συμβαίνει; Ὁ ἐρωτήσας ἀπαριθμεῖ ὅλα τῆς Εὐρώπης τὰ ἔθνη, πάσας τὰς φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ πρὶν ἢ ἐπὶ τέλους φθάσῃ μέχρι τῆς Ἑλλάδος, ἐνίοτε δὲ οὕτε ἐνθυμεῖται νὰ προσθήσῃ τοὺς Ἑλληνας εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν του.

Καθόσον ἡ Ἑλλάς ἐπεκτεινομένη καὶ πολιτισμένη ἀνδρίζεται, διαλύεται καὶ θὰ διαλυθῇ βαθμηδὸν ἢ περὶ ἡμῶν ἀμάθεια αὕτη. Καθόσον διὰ τῆς ἀδύσεως τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας πληθύνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν Ἑλλάδα ξένων καὶ τῶν εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἀποδημιούντων Ἑλλήνων, εὐρύνεται ὁ κύκλος τῶν γνωριζόντων ἡμᾶς ἐκ τοῦ πλησίον. Ἀλλ' εἰσέτι ὅμως προσιτωτέρα καὶ συνηθετέρα πηγὴ πληροφοριῶν εἶναι ἡ ἀνάγνωσις βιβλίων διακρινομένων οὐχὶ διὰ τὸ ἀκριβὲς τῶν εἰδήσεων, ἀλλὰ διὰ τὸ γόητρον τοῦ ὕφους. Ἡ Σύγχρονος Ἑλλάς καὶ ὁ Βασιλεὺς τῶν ὀρέων δὲν ἑλληνομνήθησαν εἰσέτι. Διὰ τοῦτο ὀφείλομεν χάριτας εἰς συγγραφεῖς, οἷος ὁ Κος Φρήμαν, οἵτινες ἐμπορούμενοι ἐιλικρινούς πρὸς ἡμᾶς συμπαιθείας δὲν κολακεύουσι τὴν ματαιότητα ἡμῶν διὰ κενῶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ φράσεων διθυραμβικῶν, ἀλλὰ κρατοῦντες εἰς χεῖρας τὸν δαυλὸν τῆς ἐπιστήμης διεκδικοῦσιν, ἐν ἐπιγνώσει καὶ μετὰ πεποιθήσεως ἐνδομύχου, τὰ δίκαια τῆς Ἑλλάδος, ὡς μέλους ἀναποσπάστου τῆς Εὐρωπαϊκῆς ὀλομελείας.

Οἱ Ἕλληνες ἀνακράζει ὁ Κος Φρήμαν, ἔχουσιν ἐνώπιον ἡμῶν δικαιώματα συγγενείας. Καταγόμεθα ἐκ τῆς αὐτῆς φύτρας, ἔχομεν κοινὴν μετ' αὐτῶν τὴν κληρονομίαν τῆς γλώσσης, τῶν θεσμῶν, τῶν δοξασιῶν, πάντων ὅσα οἱ κοινοὶ ἡμῶν προπάτορες μετέφερον μεθ' ἑαυτῶν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἀσίᾳ ἀρχαίας κοιτίδος τῆς κοινῆς ἡμῶν οἰκογενείας. Ἡμεῖς ὅσον ἢ νεκρὰ διάνοια ἐτρέφη, διεπλάσθη, ἠνδρώθη διὰ τῆς μελέτης τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σοφίας, ἀνυ-

»ψοφισθῆναι πῶς καὶ ἀγαλλόμεθα ἀναλογιζόμενοι
 »ὅτι τῆς σοφίας ἐκείνης εἴμεθα καὶ ἡμεῖς κλη-
 »ρονόμοι δικαιοσύνη τῆς κοινῆς καταγωγῆς, —
 »ὅτι εἰς τὰ ἀθάνατα τοῦ Ὁμήρου ἔπη ἐνυπάρ-
 »χουσι στοιχεῖα ἔχοντα κοινὴν τὴν πηγὴν μετὰ
 »τῶν μύθων τοὺς ὁποίους ἠκούσαμεν βρέφη ἐπὶ
 »τῶν μητρικῶν γονάτων. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀνα-
 »λογισθῶμεν ὅτι ἡ ἀειθαλής γλῶσσα, δι' ἧς ὁ
 »Ὁμηρος ἔψαλε τὰ κατορθώματα χρόνων ἠρω-
 »κῶν μὲ τὴν ἀφελίαν ἠρωτικῆς ἐποχῆς, — ἡ γλῶσ-
 »σα, δι' ἧς ὁ Πίνδαρος ἀνύμνησεν εἰς στροφάς ἐν-
 »τεχνοτέρας τοὺς νικῆσαντας κατὰ τοὺς ἐθνικοὺς
 »ἀγῶνας, οἵτινες διετήρουν τὴν μνήμην τῆς κοι-
 »νῆς τῶν Ἑλλήνων καταγωγῆς, — ἡ γλῶσσα ἐν ἧ
 »οἱ τραγικοὶ καὶ οἱ κωμικοὶ ποιηταὶ ἐπέδειξαν
 »τοὺς ἥρωας παρελθούσης ἐποχῆς εἰς τὸν θαυμα-
 »σμὸν τοῦ λαοῦ, ἢ ἐξέθεσαν τοὺς κομματάρχας
 »τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐποχῆς εἰς τὸν περιγέλωλ τοῦ
 »δῆμου, — ἡ γλῶσσα ἐν ἧ ὁ μὲν Θουκυδίδης πρῶ-
 »τος ἐδίδαξεν ὅτι προτιμότερον τὸ κτᾶσθαι εἰς
 »ἀεὶ ἢ τὸ πρὸς καιρὸν ἀπολαύειν, ὁ δὲ Πολύβιος,
 »βραδύζων εἰς ἐκείνου τὰ ἔχνη, ἀνέγραψε τὴν ἱστο-
 »ρίαν τῆς ἀρχαίας Ὀμοσπονδίας, τῆς ὁποίας οἴ-
 »νονεὶ τὴν ἐπέκτασιν βλέπω σήμερον ἐνώπιόν μου
 »(ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις), — ἡ γλῶσσα
 »ἐν ἧ ὁ Ἀριστοτέλης ἐναποταμίευσεν διὰ τε τοὺς
 »συγχρόνους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους τὰς γνώ-
 »σεις τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ... ἡ γλῶσσα τὴν ὁποίαν
 »ἐλευθέρου ἐλάλουν πρὸς ἐλευθέρους, δι' ἧς ὁ Πε-
 »ρικλῆς ἐνεθάρρυνε τοὺς ἀστοὺς πολιτείας ἀκρα-
 »ζούσης ὅπως διὰ πάσης θυσίας δικτηρήσωσι
 »τὴν ἀποκτηθῆσαν ἰσχὺν, καὶ δι' ἧς ἔτι εὐγε-
 »νεστέρᾳ τοῦ Δημοσθένους φωνῇ παρώτρυνε τοὺς
 »ἀστοὺς πολιτείας παρακμακτικῆς ὅπως ἀγωνι-
 »σθῶσιν οὐχὶ περὶ ἰσχύος, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἐλευθερί-
 »ας, — ὅτι προσέτι ἡ γλῶσσα ἦτις ἐκ πασῶν τῶν
 »Ἀρίων γλωσσῶν ἐξελέχθη ὅπως διοχετεύσῃ εἰς
 »τοὺς Ἀρίους λαοὺς τῆς τε Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀ-
 »μερικῆς τὸ θεῖον δίδαγμα ὅπερ παρά τῶν Σημι-
 »τῶν ἐλάθονεν, — ἡ γλῶσσα ἦτις ὑπεδούλωσε τὴν
 »γλῶσσαν τῆς Ῥώμης, ... ἡ γλῶσσα τῶν Πα-
 »τέρων καὶ τῶν Συνόδων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκ-
 »κλησίας, — ἡ γλῶσσα τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Χρι-
 »στιανικῆς αὐτοκρατορίας, — ἡ γλῶσσα ἦτις ἐ-
 »πιζήσασα ἐν μέσῳ θρήνων καὶ ἐλπίδων, διήλθε
 »τοὺς μακροὺς αἰῶνας βαρβάρου δουλείας καὶ
 »ἀνεβίωσεν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ὡς ἡ γλῶσσα
 »λαοῦ ζῶντος καὶ προοδύοντος, — ἡ γλῶσσα τὴν
 »ὁποίαν πύτυχθη ν' ἀκούσω καὶ νὰ λαλήσω ἐγὼ
 »αὐτὸς εἰς ὀμηγύρεις χαρμολύβους ἢ καὶ κατ-
 »φρεῖς Ἑλλήνων ἐλευθέρων, — δὲν δυνάμεθα ἄνευ
 »παλμῶν ἀδελφικῆς ἀγαλλιύσεως νὰ ἀναλογι-
 »σθῶμεν ὅτι γλῶσσα τοιαύτην ἔχουσα ἱστορίαν
 »εἶναι διάλεκτος ἀδελφῆ τῆς ἡμετέρας, ὅτι ἡ
 »πηγὴ ἀμφοτέρων εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, ὅτι πολ-
 »λὰ εἰς ἀμφοτέρους ῥίζαι εἶναι αἱ αὐταί, ὅτι
 »προσφέροντες τὰς ἰσοτιμίας, τὰς προσφιλεστέρους

»λέξεις, ὅτι λαλοῦντες περὶ πατρὸς καὶ μητρὸς
 »καὶ υἱοῦ καὶ θυγατρὸς μεταχειρίζομεθα λέξεις,
 »αἵτινες ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων τῆς πρῶ-
 »της διασπορᾶς ἦσαν καὶ διέμειναν κτῆμα κοι-
 »νὸν Ἑλλήνων καὶ Τευτόνων».

Ἀλλῶς ὁ Κ^{ος} Φρήμαν ἔχει εὐρεῖαν τὴν ἀγιά-
 λην καὶ μεγάλην τὴν καρδίαν. Καθὼς ἠθέλησε
 νὰ ὑπομνήσῃ εἰς τοὺς Ἀμερικανούς, ὅτι ἀποτε-
 λούσι μίαν μετὰ τῶν Ἀγγλῶν οἰκογένειαν, οὕτω
 τοῖς ἐνθυμίζει ὅτι καὶ μεθ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων
 διὰ δεσμῶν συγγενικῶν συνδέονται. Οὐδ' ἀρκεί-
 ται εἰς τοῦτο. Ἐν τῷ ἀδελφικῷ του ἐναγκαλι-
 σμῷ περιλαμβάνει πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ
 Χριστιανούς, Σλάβους καὶ Ἑλληνας. Ἀλλὰ μὴ
 ζηλεύομεν διὰ τὴν πρὸς τοὺς ὀμοπίστους καὶ
 πρῶτον ὀμοδόλους λαοὺς ἐπεστεινομένην εὐμέ-
 νειαν ταύτην. Ἴσως ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν μεσο-
 λάβησιν τοιούτων κοινῶν φίλων ἀνεύρωμεν τὰ
 μέσα συνδιαλλαγῆς καὶ συμβιβασμοῦ, ὅπως δια-
 βιώσωμεν εἰρηνικῶς ὡς γείτονες ἐλεύθεροι μετὰ
 τῶν λαῶν, μεθ' ὧν ἀπὸ κοινοῦ ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶ-
 νας ἐφέρομεν τὰς βαρεῖας τῆς δουλείας ἀλύσις.

«Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν ἀντὶ νὰ διασκεπτήται
 »ἡ Εὐρώπη ὁποίας ἑλληνικῆς χώρας δύναται νὰ
 »ἀπελευθερώσῃ καὶ ὁποίας νὰ διατηρήσῃ ὑπὸ τὸν
 »Τουρκικὸν ζυγόν, θὰ ἐπιληφθῇ ἐξ ἀνάγκης τοῦ
 »πολλῷ δυσχεροτέρου ζητήματος περὶ τοῦ ποῦ
 »θὰ χαραχθῇ ἡ γραμμὴ ἢ διαχωρίζουσα τὴν ἐ-
 »λευθέρην Ἑλλάδα τῆς ἐλευθέρᾳ Βουλγαρίας.
 »Πρὸς διεκφυγὴν τῆς δυσκολίας τοῦ ζητήματος
 »τούτου, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε θὰ λυθῇ εἰς τρόπον
 »ὥστε ἀμφοτέροι ἐκατέρωθεν νὰ μείνωσιν εὐχα-
 »ριστημένοι, οἱ διπλωμάται προκρίνουσι νὰ μὲν
 »μεταξὺ αὐτῶν χώρα ὑπόδουλος. Ἀλλὰ προκει-
 »μένου περὶ ἐθνῶν ἀναγεννημένων καὶ ἀκμαίων,
 »διὰ τοιούτων διεκφυγῶν ἀναβολὴ μόνον ἐφήμε-
 »ρος ἐπιτυγχάνεται. Ἡμέραν τινὰ ἢ δούλη Ἑλ-
 »λὰς θὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς ἐλευθέρᾳ καὶ ἡ δού-
 »λη Βουλγαρία μετὰ τῆς ἀπελευθερωθείσης Βουλ-
 »γαρίας. Ἀλλὰ ποῦ θὰ χαραχθῇ τῶν συνόρων ἢ
 »γραμμῆς; Βεβαίως οὐχὶ ἐνθα τὴν θέλουσιν οἱ ἐν-
 »θουσιώδεις τῶν Ἑλλήνων ἢ οἱ ἐνθουσιώδεις τῶν
 »Βουλγάρων».

Ἐβιτάζων τὴν ἱστορικὴν γεωγραφίαν τῆς ἀρ-
 χαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατο-
 ρίας προσπαθεῖ ὁ Κ^{ος} Φρήμαν νὰ ἀνεύρῃ τὴν λύ-
 σιν τῆς δυσκολίας ταύτης.

«Ἐάν, λέγει, ἐναπέκειτο εἰς ἐμὲ ἢ ἐκ νέου
 »διαχάραξις τοῦ χάρτου τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἢ
 »ἠθελον ἀποδώσει τὴν Νέαν Ῥώμην εἰς τὸ ἔθνος
 »τὸ ὁποῖον μᾶλλον παντὸς ἄλλου ἐπροσωπεῖ
 »τὴν ἐκεῖ ἐδρεύσασαν αὐτοκρατορίαν, ἢθελον ἀ-
 »πνεύσει τὴν βασιλευσάντων τῶν Κωνσταντινῶν
 »καὶ τῶν Βασιλειῶν εἰς τὸν λαὸν ὅστις λαλεῖ
 »τὴν γλῶσσαν τῶν Κωνσταντινῶν καὶ τῶν Βα-
 »σιλειῶν, καὶ διατηρεῖ τὰς παραδόσεις τῶν ἡ-
 »θελον ἀποδώσει τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς ἡ-

»γεμόνα Ἑλληνα. Ἀλλὰ — (ἐνταῦθα δὲ ὁ Ἑλληνας
 »ἀναγνώστης διαμαρτύρεται καὶ δυσανασχετεῖ)
 »ἀλλὰ ἐάν διάδοχος τις τοῦ Συμεῶν ἢ τοῦ Σα-
 »μουήλ προλαμβάνων τοὺς διαδόχους τοῦ Κων-
 »σταντινίου καὶ τοῦ Βασιλείου ἀναδείξῃ τὴν Κων-
 »σταντινούπολιν Βουλγαρικὴν πρὶν ἢ γείνη Ἑλ-
 »ληνικῆ, ἢθελον διείδῃ εἰς τὸ τοιοῦτον γεγονός
 »τὸν δάκτυλον τῆς διεπούσης τὰ ἀνθρώπινα
 »Προνοίας, ἣτις οὐδέποτε ἐμποδίζεται».

Μάθημα καὶ τοῦτο δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας.
 Ὁ δάκτυλος τῆς θεῆς Προνοίας δὲν ἐμποδίζε-
 ται, ἀλλὰ διὰ τῆς κλίσεως του ὑποδεικνύει κατὰ
 πόσον δυνάμεθα νὰ τὸν διεθύνωμεν. Οἱ ἀρχαῖοι
 ἔλεγον «Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει» νεώτερος
 δὲ τις Γάλλος εἶπεν ὀρθῶς ὅτι, «ἡ Τύχη ἐνίοτε
 μᾶς ἐπισκέπτεται κοιμωμένους, ἀλλ' ἡ Δικαιοσύνη
 οὐδέποτε!»

Ἄλλ' ἂς ἐπιζώωμεν ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι ἔτε-
 ρός τις θὰ εἴπῃ περὶ τῶν ἐλπίδων τὰς ὁποίας
 μετὰ τοσοῦτου ἐνδοιασμοῦ ἐκφέρει ὁ Κ^{ος} Φρήμαν,
 ὅσα αὐτὸς οὗτος λέγει περὶ τῶν πρὸ τῆς ἐπανα-
 στάσεως ἐλπίδων τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τῶν
 ὄνειροπολημάτων τοῦ Βύρωνος :

«Τὰ ὄνειρα τῆς χθὲς ἐγένοντο ἀλήθειαι τῆς
 »σήμερον. Καὶ ἐγὼ ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ
 »Μαρθῶνος, οὐχὶ ὡς ὁ Βύρων ὄνειροπολῶν ὅτι
 »δύναται ἡ Ἑλλάς νὰ ἐλευθερωθῇ, ἀλλ' ἀγαλ-
 »λόμενος διότι ἰστάμην ἐπὶ γῆς ἐλευθέρᾳ. Καὶ
 »ἐγὼ εἶδον τὴν Σκλαμίνα, ἀλλὰ τὴν εἶδον ἀπὸ
 »τοῦ δώματος ἀνδρὸς μεγαλειτέρου ἢ οἱ βασι-
 »λεῖς τῆς γῆς. Ἐβιάθησα ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ
 »Κανάρη, συνώμιλῃσα μετὰ τοῦ μόνου τότε ἐπι-
 »ζῶντος ἐκ τῶν ἠρώων, ἔθλιψα τὴν χεῖρα, ἣτις
 »ὠδήγει τὸ πυρφόρον πλοῖαριν ἀναμέσον τῶν
 »ἐγθρικών σκαφῶν, ἤκουσα τὴν φωνὴν τὴν ὁποίαν
 »ὠτα βαρβαρικὰ ἤκουσαν κραυγάζουσαν τὸ σύν-
 »θημα τῆς Νέας Ῥώμης: Ἐν τῷ Σταυρῷ νίκα!
 »Καὶ ἐγὼ ἀνέβην εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἐκ δὲ τοῦ
 »ὕψιστου σημείου τοῦ ναοῦ ἐνθα τοσαῦται ἐτε-
 »νλέσθησαν λατρεῖται, ἤκουσα κάτωθεν ἀνερχομέ-
 »νας τὰς κραυγὰς τοῦ πλήθους, εἶδον τὸν λαὸν
 »τῶν Ἀθηνῶν συρρέοντα περὶ τὸ μέγαρον τοῦ
 »βασιλέως τῶν Ἑλλήνων καὶ ζητοῦντα ὅπως ἐν
 »τῇ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου παύσωσιν αἱ προσωπικαὶ
 »καὶ κομματικαὶ διαιρέσεις, ὅπως ἡ χεῖρ τοῦ
 »ἥρωος τῆς Ἑλλάδος διευθύνῃ τὸ σκάφος τῆς
 »πολιτείας!»

Ὁ γράφων τὰς λέξεις ταύτας συνώδευεν εἰς
 τὴν Ἀκρόπολιν τὸν Κ^{ον} Φρήμαν κατὰ τὴν ἑαρινὴν
 ἐκείνην ἡμέραν τοῦ ἔτους 1877. Ἀνηρχόμεθα τὰς
 ἠρειπώμενας βαθμίδας τοῦ ἐντὸς τοῦ Παρθενῶνος
μικρὰ, ὅτε ὑψώσαντες τὰς κεφαλὰς ὑπεράνω
 τῶν λίθων ἤκούσαμεν αἴφνης ἀλαλαγμοὺς μα-
 κροῦντες, καὶ στρέψαντες τὰ βλέμματα εἶδομεν
 τὴν πλατεῖαν τῶν Ἀνακτόρων κεκαλυμμένην
 ὑπὸ τοῦ κυματιζόντος πλήθους. Εἶχεν τὸ ἐπι-
 βάλλον, πράγματι, τὸ θέαμα ἐκεῖνο! Περὶ ἡμῶν

ἢ ἐρημία τῆς Ἀκροπόλεως, ἢ σιωπὴ τῶν ἐρει-
 πίων καὶ ἢ μνήμη τῶν νεκρῶν τῆς ἀρχαιότητος.
 Κάτωθεν δὲ ἡ νέα πόλις ἀπαστράπτουσα ὑπὸ τὰς
 ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ πλατεῖαι πλή-
 ρεις ζωῆς καὶ κινήσεως, ὁ δὲ λαὸς, ὁ δῆμος, ἀ-
 νακραζῶν ἐν ὑπαίθρῳ συνελεύσει. Καὶ ἠκούομεν
 σιωπῶντες ὑπὸ ποικίλων σκέψεων κατεχόμενοι.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Πάντοτε ἐνθυμεῖται τις μετὰ πόθου τὰ χαρι-
 τωμένα ἔτη τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ἀλλ'
 ὑπάρχουσιν ἡμέραι, καθ' ἃς μετὰ πλείονος στορ-
 γῆς ἀνατρεῖ διὰ τῆς μνήμης πρὸς τοὺς παρεφ-
 χημένους ἐκείνους χρόνους.

Ποσάκις τὰ Χριστούγεννα δὲν θὰ τῷ ἀναμνή-
 σωσι τὴν ἐπὶ τῇ προσδοκωμένῃ τριήμερῳ ἀργίᾳ
 τοῦ σχολείου χαρὰν ἐκείνην τῆς παραμονῆς, ὅτ'
 ἐγκαθεύρων εἰς τὰς σκοτεινότερας τοῦ ἐμαρίου
 γωνίας τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν,
 ἔφερε τὰ τρελλὰ αὐτοῦ πηδήματα ἀπὸ τῆς πρὸς
 ὑποδοχὴν εὐτρεπισομένης αἰθούσης εἰς τὸ μαγει-
 ρεῖον, ἐνθα παχέα καὶ λευκάζοντα προέτεινε στή-
 θη ἀπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν ποδῶν ἀνηρητημένος ὁ γά-
 λος τῶν Χριστουγέννων ;

Ποσάκις τὴν ἀπόκριψιν δὲν θ' ἀναπολήσῃ μει-
 διῶν τὰς πρώτας του μεταμφιέσεις, αἵτινες τῷ
 ἐστοίχισαν ἴσως ἀκριβῶς, διότι ἔσχισε τοῦ πα-
 τρός τὴν καινουργῆ ἐφημερίδα θέλων νὰ κατα-
 σκευάσῃ προσωπίδα, ἢ κατερρύπωσε τῆς μαγει-
 ρίσσης τὸ φέρεμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐσταχωμένος
 περιήρχετο τὸν οἶκον, τὰς θεραπεῖαις ἀπομιμού-
 μενος ;

Καὶ ποσάκις τὰ διὰ κηρίων καὶ βεβαμμένων
 αὐγῶν καὶ εἰκόνων τοῦ Βότζαρη καὶ τοῦ Διάκου
 κεκοσμημένα παντοπωλεῖα κατὰ τὴν ἐβδομάδα
 τῶν Παθῶν δὲν θὰ τῷ ἐνθυμίσωσι τὰς χρυσὰς
 λαμπάδας τῆς Ἀναστάσεως ;

Ἄλλ' ἡ ἡμέρα ἢ μᾶλλον πλουσία εἰς γοητευ-
 τικὰ ἀναπολήσεις, ἢ μᾶλλον ἀκτινοβολοῦσα ἐκ
 χρυσῶν παιδικῶν ὀνείρων, ὧν ἀπομένει ἔτι ἐν
 τῷ βῆθει τῆς ἀναμνήσεως ἢ ὠρὰ μαρμαρυγῆ
 εἶνε βεβαίως ἡ ἡμέρα τοῦ Νέου ἔτους, ἢ κατ' ἐ-
 ζοχὴν ἑορτὴ τῶν παιδίων.

Διαρκεῖ μίαν μόνην ἡμέραν ἢ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου
 Βασιλείου, ἀλλὰ τὰ προεόρτια αὐτῆς ἀρχοῦνται
 πρὸ ἐνός τοῦλάχιστον μηνός. Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρ-
 χῶν τοῦ Δεκεμβρίου τὸ παιδίον ὄνειροπολεῖ πε-
 ρικύσματα ἐμπορικὰ, καταστρώματα ἐν τῷ νῷ κα-
 τὰ λόγους δώρων, διατυπώνει ἐρωτήσεις περὶ αὐ-
 τῶν πρὸς τοὺς οἰκείους, ἢ ἀπατήσεις πρὸς τὴν
 μητέρα περὶ τῆς ἀγορᾶς ἐλαστικῆς σφαιρας, ἢ
 πλαγγῶνος ἢ μικροῦ πιστολίου, καὶ ἐπὶ τέλος
 κυβερνᾶται διὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς χάριτος τοῦ

θρου οργανα. Ένοσείται ότι πρόκειται περί του περιφθόμου Κροούπ, του οποίου τ' ετήσιον εισόδημα υπελογίσθη, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποτίσεως τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν προσώπων, εἰς 3 ἑκατομμύρια μαρκων (3.750.000 φράγκα) εἶνε δὲ εὐνόητον ὅτι καὶ ἡ ἐκτίμησις αὕτη τοῦ εισοδήματος εἶνε πολὺ κατωτέρα τοῦ πραγματικοῦ.

***

Al sorral γυναῖκες. "Ὅπως τιμήσῃ τὴν μνήμην τῆς δεσποινίδος Ἑλένης Ουάτσον, τῆς ἐσχάτως ἀποθανούσης, περιφανοῦς μαθηματικῆς, ἥτις τῷ 1877 ἐκέρδισε τὸ πρῶτον βραβεῖον τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Λονδίνου, τὸ σοφὸν τοῦτο σωματεῖον ἵδρυσεν πρότινος διὰ τὰς σπουδαστρίδας, αἵτινες διαπρέπουσιν ἐν τῇ γνῶσει τῆς μηχανικῆς, ὑποτροφίαν μέλλουσιν νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τῆς δεσποινίδος Ἑλένης Ουάτσον. Τὸ δὲ Πανεπιστήμιον τῆς Μαδρίτης ἀπένευσε κατ' αὐτὰς τὸ δίπλωμα τοῦ διδάκτορος τῆς ἱατρικῆς εἰς τὴν δεσποινίδα Μαρτίναν Κάσουελς ἢ Βελλάσεα· ἡ νεανὺς αὕτη, ἥτις διέπρεψε κατὰ τὰς ἐξετάσεις, εἶνε ἡ πρώτη Ἰσπανίς, εἰς ἣν ἀπονέμεται δίπλωμα διδακτορικόν.

Τούναντίον, ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις ἀντιπράττει κατὰ τῆς τάσεως τῶν γυναικῶν πρὸς σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν ἠρνήθη ἐσχάτως εἰς νεανίδα τινα, διδάκτρια τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ζυρίχης, τὸ δικαίωμα τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἱατρικῆς ἐν Αὐστρίᾳ, διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ κανονισμοὶ ἀπαγορεύουσιν εἰς τὰς γυναῖκας τὴν φοίτησιν εἰς τὰ αὐστριακὰ πανεπιστήμια καὶ τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς διδάκτρων.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ τῆς πληροφορίας ταύτης, ἦν ἀνακοινῶν βιενναῖα τις ἡμερῆς, προσθίεται ὅτι ἐν Ἑλβετίᾳ θήλειά τις διδάκτωρ ὑπανδρεύθη ἄρρενα διδάκτωρ· ἡ διδάκτωρ παρεδέχτο ἐπ' ἐσχάτων τὴν ὁμοιοπαθητικὴν μέθοδον, ἐν ᾧ ὁ διδάκτωρ ἔλειπε πιστὸς εἰς τὴν ἄλλοπαθητικὴν, καὶ ὅτι ἡ διαφορὰ αὕτη ἠβξῆσε κατὰ μίαν τὰς ἀφορμὰς τῶν διενεξεῶν ἐν τῷ ἀνδρογύνῳ τούτῳ!

***

Ἡ Ἀδελίνα Πάττη ἔλαβε τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ κ. Ἄστιγξ Γιοῦδ, ἀυλάρχου καὶ γραμματέως τῶν Σανδουιχίαν νήσων.

Ἄ Αἰγαινή Κυρία,

» Ἐλαβον διαταγὴν παρὰ τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῶν νήσων τοῦ Χαβάι ν' ἀπονείμω εἰς ὑμᾶς τὸ βασιλικὸν παράσημον τοῦ Καπιολάνι. Ἔχω τὸ δίπλωμα καὶ τὸ παράσημον καὶ θὰ ἤμην εὐτυχὴς νὰ τὰ ἐγχειρίσω πρὸς ὑμᾶς, ἂν ἠθέλετε νὰ μοὶ πῶσθε ἀκράσιν σήμερον (5 Δεκεμβρίου) τὴν τρίτην ὥραν. Αὖθις ἀναχωρῶ εἰς Ἄγιον Φραγιτσικόν».

Ἡ παράδοσις τοῦ παρασήμου ἐγένετο τὴν βραβεῖσαν ὥραν. Τὸ παράσημον δὲ εἶνε κόσμημα τιμιαλφές ἀστεροειδές, ἀνηρημένον ἀπὸ ταινίας

ἐχούσης λευκὰς καὶ ἐρυθρὰς βραβδόσεις. Ἡ Πάττη ἔλαβε πυγχρόνωσ καὶ δίπλωμα ἐπὶ περιγραμνῆς ἐχον ὁ ὦ :

«Καλακαούας βασιλεὺς τῶν νήσων τοῦ Χαβάι.

«Ὅσαι μέλλετε νὰ ἴσῃτε τοῦτο, χαίρετε!

» Μάθετε ὅτι ὠνομάσαμεν καὶ ἐπιτιμοφορήσαμεν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὀνομάζομεν καὶ τιτιλοφοροῦμεν τὴν Κυρίαν Ἀδελίναν Πάττη ἱπότιδα τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τοῦ Καπιολάνη, ὅπως ἔχη τὴν ἐξάσκησιν καὶ τὴν ἀπολαυτὴν ὄλων τῶν συμπαραομαρτούτων δικαιωμάτων καὶ προνομίων καὶ ὅπως φέρῃ τὸ διὰ διατάγματος ἡμῶν ἱδρυθὲν παράσημον.

» Ἐπ' ᾧ παρέδομεν εἰς αὐτὴν τὸ δίπλωμα σημασμένον διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ τάγματος.

» Ἐγένετο καὶ ὑπεγράφη ὑφ' ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀνκιστοῖς ἡμῶν Ὀνολουλου, τῇ 8 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1882.

» **Καλακαούας βασιλεὺς.**

» Κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως.

» Ὁ σφραγιδοφύλαξ τοῦ βασιλικοῦ τάγματος

» τοῦ Καπιολάνη

» Ἄστιγξ Γιοῦδ».

ΥΓΙΕΙΝΗ

Συμβουλὴ διὰ τοὺς γαστριμάργους.

Πρὸς γνῶσιν τῶν ἐχόντων τὴν κακὴν ἑξίν νὰ τρώωσι τὸ κυνήγιον μὴ πρόσφατον, ἀλλὰ μετὰ παρελευσιν ἡμερῶν τινῶν, ὅπως καὶ κατὰ τοῦτο ἀπομιμνῶνται τὴν γαλλικὴν μαγειρικὴν, δημοσιεύομεν τὰ ἑξῆς :

Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν διασήμων ἐπιστημῶν Lemaire καὶ Pasteur, εἰς τὸ μὴ πρόσφατον κρέας ἀνευρίσκονται πλείωτερα τῶν τριάντα εἰδῶν μικροσκοπικὰ ζῴφια, ἀσχολούμενα εἰς τὸν διαμελισμὸν αὐτοῦ.

Τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ κρέατος προαγγέλλεται δι' ἰδιαζούσης ὁσμῆς ναυτιώδους. Βραδύτερον τὰ ἐγγυματικὰ ταῦτα ζῴφια ἐκλείπουσιν, ὅπως διαδεχθῶσιν αὐτὰ ἕτερα μάλλον ἀνεπτυγμένα, τὰ ὅποια εἶνε οἱ φυσικοὶ πρόσδρομοι τῶν διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ διακρινόμενων σκολήκων.

Κατ' ἀμφοτέρω δὲ τὰ στάδια ταῦτα τῆς ἀποσυνθέσεως τὸ κρέας παρουσιάζει πλῆθος ἐντόμων, ἀπαύστως κινουμένων καὶ ἀμιλλωμένων νὰ καταστρέψωσι τὴν λείαν τῶν.

Μεγίστην δὲ σημασίαν ἔχει τὸ ἑξῆς, ὅτι κατὰ τὴν γνῶμην τῶν εἰρημένων ἐπιστημῶν, τὰ μικροσκοπικὰ ταῦτα ζῴφια εἶνε κατὰ πάσαν πιθανότητα ταῦτα μὲ ἐκείνα, τὰ ὅποια εἰς τινα νοσήματα, λ. γ. εἰς τὸν ἀνθρακκᾶ, μολύνουσι τὸν ὄργανισμὸν διὰ τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ αἵματος.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω εὐχομαι τοῖς γαστριμάργοις καλὴν ὄρεξιν!

Ε.